

Poglavlje o dobrovoljnim namazima

[Bosanski – Bosnian – بوسني]

Muhammed b. Ibrahim et-Tuvejdžiri

Prijevod:

Senad Muhić

Revizija:

Ersan Grahovac

2014 - 1435

IslamHouse.com

﴿ صلاة التطوع ﴾

« باللغة البوسنية »

محمد بن إبراهيم التويجري

ترجمة:

سناد موهبتش

مراجعة:

أرسان غراهوفاتس

2014 - 1435

IslamHouse.com

Poglavlje o dobrovoljnim namazima

Dobrovoljnim namazom se smatra svaki namaz mimo pet farz namaza i džume.

Mudrost propisivanja dobrovoljnog namaza

Allah je iz Svoje milosti pored obaveznih namaza propisao i one koji su dobrovoljni, kako bi dao vjerniku priliku da poveća i učvrsti svoje vjerovanje, te kako bi njima upotpunio nedostatke obaveznih namaza.

Svaki obavezni namaz je podložan nedostatku i grešci koju vjernik može učiniti, a dobrovoljnim namazom se ta greška uklanja.

Namaz može biti obavezan i dobrovoljan, a isti slučaj je i sa postom, hadždžom, udjeljivanjem imetka i sl.

Rob će se približvati Allahu obavljajući dobrovoljne ibadete, sve dok ga On ne zavoli.

Allah Uzvišeni veli: ***A za dobro koje učinite Allah zna. I onim, što vam je potrebno za put, snabdijte se. A najbolja opskrba je bogobožnost. I Mene se bojte, o razumom obdareni!*** (El-Bekare, 197.)

Vrste dobrovoljnih namaza

1. Postoje dobrovoljni namazi koje je propisano obavljati u džematu, poput: teravije, namaza za kišu, namaza prilikom pomračenja, bajrama i sl.

2. Postoje dobrovoljni namazi koje nije propisano obavljati u džematu, poput istihare.

3. Postoje dobrovoljni namazi koji se klanjaju uz obavezne, poput sunneta prije ili poslije farza.

4. Postoje oni koji se ne klanjaju uz farze, poput Duha namaza.

5. Postoje dobrovoljni namazi koji su određeni za neki period, poput noćnog namaza.

6. Postoje dobrovoljni namazi koji nisu određeni vremenskim periodima, poput opće nafilje.

7. Postoje dobrovoljni namazi koji se klanjaju iz nekog određenog razloga, poput tehijet-l-mesždida, dva rekata nakon abdesta i sl.

8. Postoje dobrovoljni namazi koji se ne klanjaju iz nekog određenog razloga, poput opće nafilje.

9. Postoje dobrovoljni namazi koji su pritvrđeni, poput bajrama, namaza za kišu, prilikom pomračenja, vitara i sl.

10. Postoje dobrovoljni namazi koji nisu pritvrđeni, poput dva rekata nakon akšamskog ezana, a prije farza i sl.

Allah je iz Svoje dobrote propisao ove namaze kako bi Mu se vjernici mogli približavati i odredio je

razne vrste ibadeta kako bi Svojim robovima podigao stepene, oprostio grijeha i uvećao dobra djela.

Pa, neka je hvaljen Allah, Gospodar nebesa i Gospodar Zemlje, Gospodar svih svjetova! Njemu pripada veličina na nebesima i na Zemlji, On je Silni i Mudri! (El-Džasije, 36-37.)

Vremenski periodi u kojima je zabranjeno klanjati

Postoji pet vremenskih perioda u kojima je zabranjeno klanjati:

- Od klanjanja sabah namaza do izlaska Sunca,
- od početka izlaska Sunca, pa dok ne odskoči koliko je koplje, što je otprilike petnaest minuta nakon početka izlaska,
- od vremena kada je Sunce u zenitu, pa dok se ne pomjeri malo prema zapadu, a to je veoma kratko vrijeme koje traje otprilike pet minuta,
- od klanjanja ikindije namaza dok Sunce ne požuti
- i od vremena kada Sunce krene da zalazi, pa sve dok ne zađe.

Ebu Se'id El-Hudri prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: „**Nema namaza nakon ikindije sve dok Sunce ne zađe i nema namaza nakon sabaha sve dok Sunce ne izađe.**“¹

¹ Bilježi Buharija, br. 586, i Muslim, br. 827., i ovo je njegova verzija.

Ukbe b . Amir, radijallahu anhu: „**Tri su časa u kojima nam je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranjivao da klanjamo i da zakopavamo naše mrtve: kada Sunce izlazi dok se ne podigne, kada je Sunce u zenitu sve dok ne krene (prema zapadu), i kada se Sunce primiče zalasku.**“²

Mudrost zabranjivanja dobrovoljnih namaza u ovim periodima

Tajna zabrane dobrovoljnih namaza u spomenutim vremenskim periodima se ogleda u sljedećem:

Izbjegavanje oponašanja nevjernika koji obožavaju svoja božanstva prilikom izlaska i zalaska Sunca i oponašanja onih koji vatru potpaljuju kada je Sunce na pola neba, te pokornost Allahu u onome što nam je naredio, odnosno zabranio. Još jedan od razloga zabrane jeste odmor ljudskih duša u određenom vremenskom periodu, kako bi nakon zabrane pristupile svojim aktivnostima sa elanom i željom.

Prenosi se da je Amr b. Abese Es-Sulemi kazao: „**O Allahov Vjerovjesniče: 'Kaži mi nešto što te je Allah podučio, a ja to ne znam. Kaži mi nešto o namazu.'** Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu reče: **'Nakon što klanjaš sabah-namaz, sustegni se od namaza, sve dok Sunce ne izađe i ne odskoči, jer ono izlazi između dva šejtanova roga i tada mu nevjernici**

² Bilježi Muslim, br. 831.

padaju na sedždu. Nakon toga možeš klanjati, tada namazu prisustvuju meleki, sve dok se sjena ne izravna s kopljem (kada je u zenitu). Tada nemoj klanjati, jer tada se raspaljuje Džehennem, a kada se sjena pomoli opet (nakon što Sunce pređe zenit) možeš klanjati, a tada namazu prisustvuju meleki. Nakon što klanjaš ikindiju-namaz, sustegni se od namaza, sve dok Sunce ne zađe, a ono zalazi između dva šejtanova roga i tada mu nevjernici padaju na sedždu.”³

Propis namaza u periodima zabrane

1. Namazi koji imaju svoje povode i razloge se mogu klanjati kad god se pojavi njihov povod, bez obzira bilo to u vrijeme zabrane ili ne.⁴

³ Bilježi Muslim, br. 832.

⁴ Šejh Muhammed ibn Salih el-Usejmin kaže: „Ispravan stav po ovom pitanju je da namazi koji imaju povod mogu se klanjati u svim vremenima zabrane, dugim i kratkim, zbog sljedećih razloga: 1. Općenitost dokaza koji propisuju namaze sa povodom nije sužena nekim drugim predajama koje bi iz nje izuzimale neke konkretne slučajeve, što ima prednost u odnosu na općenitost dokaza (koji govore o vremenima zabrane klanjanja a) koji su sužeti drugim predajama koje su iz njih izuzele određene konkretne slučajeve. (...)

3. Ovi namazi imaju svoj sebeb, pa je mala šansa da dođe do poređenja sa mušricima. Zabrana namaza prije izlaska i zalaska Sunca je da se musliman ne bi poistovjetio sa mušricima koji čine sedždu Suncu kada izlazi i kada zalazi, pa kada se namaz veže za određeni sebeb koji je poznat, onda je poređenje u tom slučaju malo vjerovatno ili nepostojeće. 4. U nekim verzijama hadisa stoji: **’Nemojte nastojati da klanjate dok Sunce izlazi i zalazi.’** (bilježi

Takvi namazi su: namazi koji su pojedinačna obaveza (fard 'ajn), namazi koji su obaveza jedne skupine (fard kifaje), pritrđeni sunneti, pohvalni namazi, a u ovo navedeno spadaju:

- naklanjavanje propuštenog namaza ako se zaboravi ili prespava njegovo vrijeme
- dženaze namaz,
- namaz prilikom pomračenja,
- dva rekata nakon abdesta,
- tehijjetu-l-mesdžid,
- dva rekata nakon tavafa,
- naklanjavanje vitar namaza,
- dva rekata prilikom izlaska iz kuće,
- istihara,
- dva rekata koja se klanjaju kada se dođe s putovanja,

Buharija), a za onog ko klanja iz određenog razloga ne kaže se da nastoji da klanja u tom vremenu, već se kaže da je klanjao iz (šerijatski) određenog razloga. Onaj koji nastoji je onaj koji čeka Sunce i kada se približi izlasku, na primjer, on ustane i klanja. Ovo mišljenje je stav šafijskog mezheba, jedan od stavova prenesenih od Ahmeda ibn Hanbela, njega je odabrao šejhul-islam Ibn Tejmijje, naš šejh Abdurrahman ibn Sa'di i naš šejh Abdulaziz ibn Baz. Prema ovome, kada želiš da klanjaš akšam ali odeš u džamiju 15 minuta prije nego je Sunce zašlo, na primjer, možeš klanjati (tehijjetul-mesdžid) bez problema. Šta više, ako bi sjeo (bez klanjanja) upao bi u zabranu Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, za sjedenje nakon ulaska u džamiju prije nego se klanjaju dva rekata.“ Vidjeti: *eš-Šerhul-mumti* , 4/126-127. (op. rev.)

- naklanjavanje redovnih sunneta prije ili poslije farza,
- dva rekata prilikom ulaska u Ka'bu,
- dva rekata prilikom oblačenja ihrama,
- namaz koji se klanja kada se sanjamo nešto što nam nije po volji.

2. Dženazu je dozvoljeno klanjati u bilo koje vrijeme: nakon sabaha, nakon ikinidije, kada Sunce izlazi, kada je u zenitu, kada zalazi, ali je bolje ne klanjati je u tri zadnja perioda koja su spomenuta (kada Sunce izlazi, kada je u zenitu, kada zalazi) jer ovi periodi su svakako kratki i u njima neki nevjernici padaju ničice pokoravajući se Suncu.

Kada je Sunce u zenitu, zabranjeno je klanjati sve namaze, osim džume.

3. Ukoliko se čovjek nalazi u mekkanskom haremu, dozvoljeno mu je klanjati u bilo kojem periodu.

Prenosi se od Džubejra b. Mut'ima, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: „**O, potomci Abdu Menafa! Ne zabranjujte nikome da tavafi oko ove Kuće i klanja u kojem god vremenu hoće, danju i noću.**“⁵

4. Kada je u pitanju početak zabrane klanjanja vezan za vrijeme sabaha i ikindije, on se računa od onog momenta kada pojedinac završi sa svojim namazom. Kada osoba završi sa klanjanjem sabaha i ikindije,

⁵ Hadis je ispravan, a bilježe ga Tirmizi, br. 868., i Ibn Madže, br. 1254.

njegovo vrijeme zabrane tada počinje, pa makar drugi ljudi i ne završili sa klanjanjem.

Kako znati koji su to namazi koji imaju svoje povode?

To je svaki namaz koji ima svoj razlog klanjanja. Ako bi vrijeme određenog namaza prošlo ukoliko bi se on odgodio nakon nastupanja njegovog povoda, onda ga je propisano klanjati u vrijeme zabrane, poput namaza prilikom pomračenja, tehijjetu-l-mesdžid i sl. Ukoliko pak vrijeme određenog namaza ne bi prošlo, onda takav namaz nije propisano klanjati u vrijeme zabrane, poput namaza za kišu.

Podjela dobrovoljnih namaza

Oni se dijele na:

Redovni sunnete prije i poslije farz namaza, noćni namaz, vitar, teravija, bajrami, namaz prilikom pomračenja Sunca i Mjeseca, namaz za kišu, duha namaz, istihara, a u nastavku ćemo svaki od ovih namaza pojasniti:

Redovni sunneti

Redovni sunneti su dobrovoljni namazi koji se klanjaju prije ili poslije farz namaza.

Vrste redovnih sunneta:

Prva vrsta: Pritvrđeni sunneti, a njih ima dvanaest:

1. Četiri rekata prije podnevskog farza.
2. Dva rekata poslije podnevskog farza.
3. Dva rekata poslije akšamskog farza.
4. Dva rekata poslije jacijskog farza.
5. Dva rekata prije sabahskog farza.

Na ovih dvanaest rekata se odnosi hadis Ummi Habibe, supruge Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji kaže: „**Koji god rob musliman tokom dana klanja dvanaest rekata dobrovoljnog namaza, Allah će mu sagraditi kuću u Džennetu.**“⁶

Abdullah b. Šekik veli: „Upitao sam Aišu o dobrovoljnim namazima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa je kazala: 'Prije podnevskog farza bi u kući klanjao četiri rekata, pa bi izašao i ljude predvodio u namazu, a nakon toga bi ponovo ušao u kuću i klanjao još dva. Klanjao bi ljudima akšamski farz, a onda bi ušao u kuću i klanjao dva rekata. Klanjao bi ljudima jacijski farz, a onda bi ušao u kuću i klanjao dva rekata. Kada bi nastupila zora, klanjao bi dva rekata (sabahskih) sunneta.'“⁷

⁶ Bilježi Muslim, 728.

⁷ Bilježi Muslim, br. 730.

Ponekad bi se ovi redovni sunneti sastojali od deset rekata, dakle, klanjao bi prije podnevskeg farza dva rekata.

Ibn Omer veli: „**Klanjao sam sa Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, dva rekata prije i dva poslije podnevskeg farza, dva rekata nakon akšamskog i dva nakon jacijskog farza i dva rekata poslije džumanskeg farza. Akšamske, jacijske i džumanske sunnete sam klanjao sa Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, u njegovoj kući.**“⁸

Druga vrsta: Sunneti koji nisu pritvrđeni, koji se trebaju klanjati, ali ne stalno

Dva rekata prije ikindijskog, akšamskog i jacijskog farza.

Sunnet je klanjati četiri rekata prije ikindijskog farza.

Abdullah b. Mugaffel prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: „**Između svakog ezana i ikameta je namaz, između svakog ezana i ikameta je namaz, ako ga neko želi klanjati.**“⁹

Alija radijallahu anhu veli: „**Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bi klanjao četiri rekata prije**

⁸ Bilježi Buharija, br. 937., i Muslim, br. 729., i ovo je njegova verzija.

⁹ Bilježi Buharija, br. 624., i ovo je njegova verzija, i Muslim, br. 838.

ikindijskog farza, nazivajući (predajući) selam bliskim melekima i onima koji ih slijede od muslimana i vjernika, nakon svaka od dva rekata.¹⁰

Najpritrđeniji sunnet

Sabahski sunnet je najpritrđeniji sunnet koji se treba klanjati čak i kada je osoba na putovanju, a i kada nije, jer njegova vrijednost je velika.

Aiša prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: „**Dva rekata sabahskih sunneta su bolji od ovog svijeta i svega što je na njemu.**“¹¹

Sunnet je da se ova dva rekata malo brže klanjaju i da se na njima uči sura El-Kafirun i sura El-Ihlas.¹²

Također se može na prvom rekatu učiti 136. ajet sure El-Bekare:

قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ

A na drugom 52. ajet sure Ali Imran:¹³

فَلَمَّا أَحَسَّ عِيسَىٰ مِنْهُمُ الْكُفْرَ قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ آمَنَّا بِاللَّهِ وَأَشْهَدُ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ

Propisi vezani za redovne sunnete

¹⁰ Hadis je ispravan, a bilježi ga Tirmizi, br. 429., i ovo je njegova verzija, i Nesai, br. 874.

¹¹ Bilježi Muslim, br. 725.

¹² Bilježi Muslim. (op. rev.)

¹³ Bilježi Muslim. (op. rev.)

Ko iz opravdanog razloga propusti neki od ovih sunneta, sunnet mu je da ih nadoknadi,¹⁴ a ako ih propusti bez razloga, ne treba da ih nadoknadi.¹⁵

Kada se od tih sunneta nešto zaboravi, treba ih nadoknaditi kada se sjeti.

Ko propusti klanjati sabahske sunnete, treba da ih klanja otprilike petnaest minuta nakon izlaska Sunca, jer tada je bolje,¹⁶ a može da ih klanja i kada završi sa farzom.

Kada npr. musliman abdesti i dođe u džamiju prije podnevnog farza, može da ujedno zanijeti klanjati

¹⁴ Ummu Seleme, radijallahu ‘anha, prenosi **da je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, bio spriječen da klanja dva rekata nakon podnevnog farza, pa ih je klanjao nakon ikindijskog farza.** Bilježi Buhari. (op. rev.)

¹⁵ Šejh Muhammed ibn Salih el-Usejmin kaže: „Ako ih ostavi namjerno dok im ne prođe vrijeme onda ih ne treba naklanjavati, i ako bi ih naklanjao ne bi mu bio ispravan namaz. To je zato što su sunneti (pet) obaveznih namaza vremenski određeni ibadeti, a ako čovjek namjerno odloži vremenski određene ibadete van njihovog vremena, neće mu biti primljeni. Dokaz toga su riječi Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem: **’Ko radi nešto što nije od naše vjere to mu se odbija.**’ (bilježi Muslim), a vremenski određen ibadet koji se namjerno (i nepravdano) odloži van njegovog vremena nije od Allahove vjere i vjere Njegovog Poslanika, jer je Allah naredio, a i Njegov Poslanik, da taj namaz klanjaš u tom određenom vremenu.“ *Eš-Šerhul-mumti*, 4/73. (op. rev.)

¹⁶ Kako bi izbjegao vrijeme zabrane, a vrijeme tog sunneta je svakako već prošlo pa nema veću vrijednost ako se klanja prije isteka vaktā sabah namaza, jer je njegovo određeno vrijeme prije sabahskog farza. (op. rev.)

tehijjetu-l-mesdžid, dva rekata nakon abdesta i podnevske sunnete. Klanjajući ta dva rekata upisat će mu sevap za sve što je imao namjeru klanjati.

Sunnet je da se razdvoji farz od sunneta na način da se pomjeri sa mjesta ili da se nešto progovori između toga.¹⁷ Sunneti se mogu klanjati i u džamiji i u kući, ali ih je bolje klanjati kod kuće. Zejd b. Sabit prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: „**O ljudi, klanjajte u svojim kućama, jer mimo farza, najbolji je onaj namaz koji se obavi u svojoj kući.**“¹⁸

Propis opće nafile

Opće nafile je propisano i lijepo klanjati u toku dana i noći dva po dva rekata, a najbolje ih je klanjati po noći. Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: „**Najbolji post nakon ramazana je u mjesecu muharremu, a najbolji namaz nakon obaveznog je noćni namaz.**“¹⁹

¹⁷ Od Mu'avije, radijallahu 'anhu, se prenosi da je rekao: „**Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nam je naredio da ne spajamo namaz sa namazom dok ne progovorimo ili ne izađemo.**“ Bilježi Muslim. (op. rev.)

¹⁸ Bilježi Buharija, br. 731., i ovo je njegova verzija, i Muslim, br. 781.

¹⁹ Bilježi Muslim, br. 1163.

Način obavljanja dobrovoljnih namaza

1. Dozvoljeno je dobrovoljne namaze klanjati sjedeći, bez obzira da li ih čovjek mogao klanjati stojeći ili ne, ali ih je bolje klanjati stojeći. Kada su u pitanju obavezni namazi, stajanje u njima je sastavni dio namaza (rukn) osim onome ko nije u mogućnosti da stoji. Takav će klanjati onako kako je u mogućnosti.

2. Ko bude klanjao dobrovoljni namaz sjedeći, a može stajati, ima pola nagrade onoga ko klanja stojeći, a ako ne može stajati, ima cijelu nagradu.

Onaj ko klanja dobrovoljni namaz ležeći, iz opravdanog razloga, ima nagradu kao i onaj ko klanja stojeći, a ko klanja na takav način bez opravdanog razloga, ima pola nagrade onoga ko klanja sjedeći.

Prenosi se od Imrana Husajna koji je imao hemeroide, da je upitao Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o namazu sjedeći, pa mu je kazao: „**Bolje je da se klanja stojeći, a onaj ko klanja sjedeći (bez razloga) ima pola nagrade onoga ko klanja stojeći, a onaj ko klanja ležeći (bez razloga) ima pola nagrade onoga ko klanja sjedeći.**“²⁰

Noćni namaz se klanja dva po dva,²¹ a nekada se može klanjati i četiri rekata odjednom,²² a što se tiče

²⁰ Bilježi Buharija, br. 1115.

²¹ Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je upitan o noćnom namazu, pa je rekao: „**Noćni namaz je dva po dva.**“ Bilježi Buhari. (op. rev.)

dobrovoljnog namaza danju, može se klanjati dva po dva, a može i četiri odjednom sa jednim selamom.

²² Šejh Muhammed ibn Salih el-Ušejmin kaže: „Buharija i Muslim bilježe od Ibn Omera, radijallahu ’anhuma, da je neki čovjek upitao Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, o noćnom namazu, **pa je rekao: ’Dva po dva, pa ako se neko od vas poboji da će nastupiti zora neka klanja još jedan rekat koji će učiniti da ono što je klanjao bude neparno.’** Što se tiče verzije da ga je upitao o dnevnom i noćnom (dobrovoljnom) namazu, to bilježe autori Sunena, i učenjaci se razilaze oko njegove vjerodostojnosti, a ispravno je da je ta verzija vjerodostojna, kao što je to vjerodostojnim ocijenio i el-Buhari, rahimehullah. Prema tome, noćni i dnevni (dobrovoljni) namaz klanja se dva po dva, uz predavanje selama nakon svaka dva rekata, i iz ovoga se izvlači pravilo da svaki hadis u kojem se uopšteno spominje klanjanje četiri rekata bez jasnog spominjanja da nije predavao selam nakon drugog rekata, mora se tumačiti kao da je predavao selam nakon svaka dva rekata, jer je ovo univerzalno pravilo i ono obuhvata pojedinačne slučajeve. (...) Mes’ela: ako je dobrovoljni namaz danju i noću dva po dva, koji je propis ako čovjek ustane na treći rekat (bez predavanja selama nakon drugog)? Odgovor je da mu je namaz neispravan ako to uradi namjerno, jer je namjerno dodao više od dva rekata i time se suprotstavio naredbi Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, koja ukazuje da su dnevni i noćni dobrovoljni namazi dva po dva.“ *Eš-Šerhul-mumti*, 4/77-78. (op. rev.)

Noćni namaz

Propis noćnog namaza

Noćni namaz se računa općom nafilom i predstavlja pritrđeni sunnet čije je izvršioce Uzvišeni Allah pohvalio.

Uzvišeni Allah je svome Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, naredio izvršavanje noćnog namaza, pa se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, toj naredbi odazvao i svojim sljedbenicima je preporučio izvršavanje ovog ibadeta.

Allah Uzvišeni veli:

1. *O ti, umotani! - probdij noć, osim maloga djela; polovinu njezinu ili malo manje od nje; ili malo više od nje, i izgovaraj Kur'an pažljivo.* (El-Muzzemmil, 1-4.)

2. *I probdij dio noći u molitvi tebi dodatnoj; Gospodar tvoj će ti na onome svijetu hvale dostojno mjesto darovati.* (El-Isra, 79.)

3. *Oni koji su se Allaha bojali - u džennetskim baščama će, među izvorima, boraviti, primaće ono što im Gospodar njihov bude darovao, jer, oni su prije toga dobra djela činili, noću su malo spavali i u praskazorje oprost od grijeha molili, a u imecima njihovim bio je udio i za onoga koji prosi i za onoga koji imetka nema ali ne prosi.* (Ez-Zarijat, 15-19.)

Vrijednost noćnog namaza

Klanjanje noćnog namaza je jedan od najboljih ibadeta i bolji je nego dobrovoljni namaz koji se obavlja danju, iz razloga što se noći namaz izvršava u tajnosti, tada je iskrenost veća, zahtijeva buđenje iz sna što predstavlja određenu vrstu poteškoće i veća je slast i uživanje kada se u tim momentima obraća Allahu Uzvišenom.

Zadnja trećina noći je najbolji dio noći, jer se tada Uzvišeni Allah, spušta na zemaljsko nebo.

Allah Uzvišeni veli: ***Ustajanje noću, zaista, jače djeluje i izgovara se jasnije.*** (El-Muzzemmil, 6.)

Upitan je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, o najboljem namazu nakon obaveznih namaza, pa je kazao: **„Najbolji namaz nakon obaveznih je noćni namaz u gluho doba zadnje trećine noći.“**²³

Amr b. Abese prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: **„Zaista, Gospodar je najbliži robu u zadnjoj trećini noći, pa zato, ako možeš da Allaha spominješ u tim trenucima, učini to, jer namazu prisustvuju mnogi (meleki) sve do izlaska Sunca.“**²⁴

²³ Bilježi Muslim, br. 1163.

²⁴ Hadis je ispravan, a bilježe ga Tirmizi, br. 3579., i Nesai, br. 572., i ovo je je njegova verzija.

Noćni trenutak u kojem se prima dova

Džabir prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: „**U svakoj noći postoji jedan period u kojem ako musliman bude molio Allaha za ovosvjetsko ili onosvjetsko dobro, biće mu uslišano.**“²⁵

Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: „**Naš Gospodar se u svakoj noći u zadnjoj trećini spušta na zemaljsko nebo i govori: 'Ima li neko da Me zove, pa da mu se odazovem? Ima li neko da Me moli, pa da mu udovoljim? Ima li neko da traži oprost pa da mu oprostim?'**“²⁶

Početak noćnog namaza

Sunnet je da musliman zaspi nakon jacije pod abdestom kako bi mogao ustati na noćni namaz.²⁷

Sunnet je da se probudi ukoliko u zadnjoj trećini noći čuje glas pijetla.²⁸

²⁵ Bilježi Muslim, br. 757.

²⁶ Bilježe Buharija, br. 1145., i ovo je njegova verzija i Muslim, br. 758.

²⁷ Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je rekao: „**Kada htjedneš spavati uzmi abdest kao za namaz, zatim legni na desnu stranu.**“ Bilježi Muslim. (op. rev.)

²⁸ Mesruk, radijallahu ‘anhu, kaže: „**Upitao sam A’išu: 'Koje je djelo najdraže Allahovom Poslaniku, sallallahu ‘alejhi ve sellem?'** Ona reče: **'Ono na kojem se ustraje.'** Rekoh: **'A kada je ustajao tokom noći?'** Ona reče: **'Kada bi čuo pijetla.'**“ Muttefekun alejh. (op. rev.)

Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: „**Kad neko legne da spava, šejtan mu na zatioku sveže tri čvora. Prilikom vezivanja svakog od njih, govori: 'Pred tobom je duga noć, pa spavaj .' Ako se (tokom noći) probudi i spomene Allaha, razveže se jedan čvor. Ako ustane i uzme abdest, razveže se još jedan čvor. A ako ustane i klanja (dobrovoljni namaz) razveže se i treći čvor, te osvane raspoložen. U protivnom, osvane težak i mrzovoljan.**“²⁹

Pravilno razumijevanje pitanja noćnog namaza

Musliman treba da se trudi kako bi mogao obavljati noćni namaz i ne bi trebalo da ga izostavlja. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je toliko klanjao noćni namaz da su mu tabani ispucali od stajanja, pa ga je Aiša upitala zbog čega tako radi, kada mu oprošteni svi grijesi, pa je on kazao: „**Zaista volim da budem Allahov zahvalan rob.**“³⁰

²⁹ Bilježe Buharija, br. 1142., i ovo je njegova verzija i Muslim, br. 776.

³⁰ Bilježe Buharija, br. 4837., i ovo je njegova verzija i Muslim, br. 2820.

Koliko se klanja noćnog namaza?

Sa vitar namazom noćni namaz iznosi jedanaest ili trinaest rekata, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je najviše klanjao jedanaest rekata.

Vrijeme noćnog namaza

Vrijeme noćnog namaza počinje nakon klanjanja jacije i traje sve do pojave prave zore. Najbolje je klanjati noćni namaz u trećini nakon polovine noći. Noć se može podijeliti na dijelove, a onda klanjati u prvoj trećini druge polovine noći, a nakon toga lijepo je odspavati zadnji dio noći.

Ili podijeliti noć za šest dijelova, a onda klanjati u četvrtoj i petoj šestini noći.

Abdullah b. Amr b. El-As prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhive sellem, kazao: „**Od svih vidova dobrovoljnog namaza Allahu je najdraži Davudov namaz i od svih vidova dobrovoljnog posta Allahu je najdraži Davudov post. On je (s početka) pola noći spavao, potom je ustajao i jednu trećinu provodio u namazu, pa je onda spavao još jednu šestinu. Postio je tako što bi dan postio, a dan mrsio.**“³¹

³¹ Bilježe Buharija, br. 1131., i ovo je njegova verzija i Muslim, br. 1159.

Način klanjanja noćnog namaza

1. Sunnet je da musliman kada legne u krevet ima namjeru da ustane na noćni namaz, pa ako i ne ustane, ima nagradu za svoju namjeru, a spavanje će mu biti sadaka od Plemenitog Gospodara. Kada se probudi za noćni namaz, razbudiće se i proučiti deset ajeta s kraja sure Alu Imran: ***U stvaranju nebesa i Zemlje i u izmjeni noći i dana su, zaista, znamenja za razumom obdarene...***

Nakon toga će zube očistiti (misvakom) i uzeti abdest.

Noćni namaz se klanja na način da se otpočne sa dva lahka rekata, jer Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: „**Kada neko od vas ustane radi klanjanja noćnog namaza, neka otpočne sa dva lahka rekata.**“³²

2. Klanjat će se dva po dva, tj. nakon svaka dva rekata se predaje selam.

Abdullah b. Omer, radijallahu ’anhuma, prenosi da je neki čovjek upitao Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o noćnom namazu, pa je odgovorio: „**Klanja se dva po dva, pa ako se bojiš pojave zore, klanjaj vitar od jedan rekat.**“³³

³² Bilježi Muslim, br. 768.

³³ Bilježe Buharija, br. 1137., i ovo je njegova verzija i Muslim, br. 749.

3. Nekada se može klanjati i četiri rekata odjednom, sa jednim selamom.³⁴

³⁴ Od A'īše, radijallahu 'anha, se prenosi da je rekla: „**Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, noću nije klanjao više od jedanaest rekata, ni u ramazanu ni van njega. Klanjao bi četiri rekata – a ne pitaj kako su samo bili dugi i lijepi, a zatim bi klanjao još četiri – a ne pitaj kako su samo bili dugi i lijepi, a zatim bi klanjao tri.**“ Bilježi Buhari. Šejh Muhammed ibn Salih el-Usejmin kaže: „U ova četiri rekata koja je klanjao dva puta – predavao je selam nakon svaka dva rekata, kao što je to došlo pojašnjeno od strane A'īše, radijallahu 'anha, koja je rekla: 'Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je klanjao noću jedanaest rekata predajući selam nakon svaka dva rekata.' (bilježi Muslim) Po tome znamo da onaj ko kaže da se ovih jedanaest rekata klanja četiri po četiri sa po jednim selamom – takav nije pogodno, a možda nije imao uvid u hadis u kojem je A'īša jasno rekla da je predavao selam nakon svaka dva rekata. Čak i da A'īša nije detaljno pojasnila, govor Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem: **'Noćni namaz je dva po dva.'** (bilježi Buharija) pojašnjava da je ova četiri rekata klanjao predajući selam nakon svaka dva, jer Poslanikovo djelo koje nam je opisano sažeto tumači se shodno njegovom detaljnom govoru. (...) Prema ovome (hadisu), svaki hadis koji uopšteno govori o broju rekata noćnog namaza mora se tumačiti u skladu sa ovim hadisom koji sadrži detaljno pojašnjenje, a to je da se klanja dva po dva. Što se tiče namaza za koje je konkretno rečeno ih je drugačije klanjao, poput vitara kojeg je klanjao pet, sedam ili devet, takve predaje izuzimaju te slučajeve iz općenitosti ovog hadisa (koji govori da je noćni namaz dva po dva). Ako neko upita: 'Zašto je A'īša rekla: **'Klanjao bi četiri, zatim četiri...?'**', odgovor je da kažemo da je on klanjao prva četiri rekata odjedanput tako što bi klanjao dva, i odmah nakon njega još dva, a zatim bi sjeo i sačekao. Nakon toga bi klanjao dva, i odmah nakon njih još dva, a zatim bi sjeo i sačekao. Zatim bi klanjao još tri. Zato su Selefi iz ovoga uzeli da klanjaju četiri rekata sa dva selama, zatim da se odmore, zatim da klanjaju još četiri rekata

4. Pohvalno je imati poznat broj rekata, pa ako prespava može da ih danju nadoknadi u parnom broju. Aiša je upitana o noćnom namazu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa je kazala: „**Sedam, devet i jedanaest, mimo dva rekata sabaha.**“³⁵

5. Sunnet je da se noćni namaz klanja kod kuće, da se probudi porodica, i da se ponekad sa njima klanja. Namaz treba oduljiti shodno čovjekovoj spremnosti. Ukoliko čovjeka nadvlada drijemež, treba da se odmori.

Nekada može da uči naglas, a nekada u sebi.

Kada naiđe na ajet koji govori o milosti, treba da Allaha moli za milost, kada naiđe na ajet koji govori o kazni, treba da Allaha moli da ga spasi od nje³⁶ i kada naiđe na ajet u kojem se veliča Allah, treba da Ga veliča.³⁷

sa dva selama, zatim da se odmire, zatim da klanjaju još tri rekata.“
Eš-Šerhul-mumti, 4/11-49. (op. rev.)

³⁵ Bilježi Buharija, br. 1139.

³⁶ Huzejfe ibnul-Jeman, radijallahu ‘anhu, prenosi je jedne noći klanjao noćni namaz sa Allahovim Poslanikom, sallallahu ‘alejhi ve sellem, pa je Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, proučio sure el-Bekaru, en-Nisa’ i Alu ‘Imran, i kada bi god proučio ajet u kojem se spominje Allahova milost – tražio bi od Allaha, a kada god bi proučio ajet u kojem se spominje Allahova kazna – utjecao bi se Allahu od kazne. Bilježi Muslim. (op. rev.)

³⁷ Ibn Abbas, radijallahu ‘anhu, kaže opisujući Poslanikov namaz: „Kada bi proučio ajet: *Sebbih isme rabbikel-ea’la – slavi ime Gospodara svoga najuzvišenijeg*, rekao bi: *Subhane rabbijel-ea’la – slavljen neka je Gospodar moj najuzvišeniji.*“ Bilježe Ahmed, Ebu

6. Nakon toga će svoj noćni namaz okončati klanjajući vitar namaz. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, veli: „**Neka vam zadnji namaz bude vitar namaz.**“³⁸

Vitar namaz

Propis vitar namaza

Vitar namaz je pritrđeni sunnet na kojeg je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podsticao da se obavlja, a i on sam ga je obavljao i kod kuće i na putovanju.³⁹

Ebu Hurejre veli: „**Oporučio mi je moj prijatelj (Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem) troje, i neću to ostaviti dok sam živ: Post tri dana svakog mjeseca, duha namaz i vitar prije spavanja.**“⁴⁰

Davud i drugi sa sahih senedom. Vidjeti: *Sahihul-džami'*, br. 4766. (op. rev.)

³⁸ Bilježe Buharija, br. 998., i Muslim, br. 751.

³⁹ Imam Ahmed je upitan za čovjeka koji ne klanja vitar, pa je rekao: „To je loš čovjek, ne treba da se prihvati njegovo svjedočenje.“ Vidjeti: Ibn Kudame el-Makdisi, *el-Mugni*, 2/118. (op. rev.)

⁴⁰ Bilježi Buharija, br. 1178., i ovo je njegova verzija, i Muslim, br. 721.

Ebu Ejjub prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: „**Vitar je obaveza svakom muslimanu.**“⁴¹

Vrijeme vitar namaza

Vitar namaz se može klanjati odmah nakon klanjanja jacije namaza pa sve do pojave prave zore, tj. nastupanja sabah namaz.

A najbolje je vitar klanjati u zadnjem dijelu noći, jer Aiša veli: „**Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je klanjao vitar namaz u svakom dijelu noći, na početku, u sredini i na kraju. Pred kraj (života) je klanjao vitar namaz do pred zoru.**“⁴²

Najmanji i najveći broj rekata vitar namaza

1. Najmanje se može klanjati jedan rekat vitar namaza,⁴³ a najviše jedanaest⁴⁴ ili trinaest rekata.⁴⁵ Klanja

⁴¹ Hadis je ispravan, a bilježi ga Ebu Davud, br. 1422., i ovo je njeova verzija, i Nesai, br. 1712.

⁴² Bilježi Buharija, br. 996., i Muslim, br. 745., i ovo je njegova verzija.

⁴³ Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je rekao: „**Vitar je jedan rekat na kraju noći.**“ Bilježi Muslim (op. rev.)

⁴⁴ A’iša, radijallahu ‘anha, kaže: „**Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, bi noću klanjao jedanaest rekata, predajući selam nakon svaka dva rekata i čineći ih neparnim klanjajući jedan rekat (na kraju).**“ Bilježi Muslim.

se dva po dva, a zatim se na kraju klanja jedan rekat. Nekada se može klanjati na jedan, a nekada na drugi način, kako bi se očuvao sunnet i radilo po njemu. U većini slučajeva treba klanjati jedanaest rekata.

2. Najmanji vid potpunog vitar namaza je tri rekata, na način da se klanja dva, pa se preda selam, a nakon toga još jedan rekat.⁴⁶ Nekada se može klanjati na način da se klanja tri rekata odjednom, sa jednim sjedenjem i jednim selamom.⁴⁷ Sunnet je da se na prvom rekatu uči sura el-Ea'la, na drugom sura El-Kafirun, a na trećem sura El-Ihlas.⁴⁸

3. Kada se klanja vitar od pet rekata, tada se tešehhud (sjedenje) čini samo jednom i to nakon petog rekata, a onda se preda selam.

⁴⁵ Od Ibn Abbasa, radijallahu 'anhu, se prenosi da je rekao: „**Klanjao je trinaest rekata, a zatim je zaspao...**“ Muttefekun 'alejh. (op. rev.)

⁴⁶ Abdullah ibn Omer, radijallahu 'anhuma, je klanjao dva rekata i predao selam i klanjao još jedan i predao selam, a zatim je rekao da je tako radio Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem Bilježi Ibn Hibban i et-Tahavi, sa jakim senedom. (op. rev.)

⁴⁷ A'iša, radijallahu 'anha, kaže: „**Klanjao bi vitar tri rekata i ne sjeo (za tešehhud) osim na kraju.**“ Bilježi Malik u *el-Muvetta'*, en-Nesa'i i el-Hakim koji ga ocjenjuje kao sahih, a sa njim se složio i ez-Zehebi. (op. rev.)

⁴⁸ Ubejj ibn Ka'b, radijallahu 'anhu, kaže: „**Klanjao je vitar sa Sebbih isme rabbikel-ea'lā, Kuljā ejjuh-el-kāfirūn i Kul huvallahu ehad.**“ Bilježe Ebu Davud, en-Nesa'i, Ibn Madže i drugi sa dobrim senedom. (op. rev.)

4. Isto se čini i kada se vitar klanja sedam rekata, (tj. tešehhud se čini samo jednom i to nakon sedmog rekata, a onda se preda selam).⁴⁹ A ako bi nakon šestog rekata sjeo i učio tešehhud, bez predavanja selama, a zatim ustao na sedmi, ne bi bilo sporno.⁵⁰

5. Ako klanja vitar namaz od devet rekata, učiniće dva sjedenja: nakon osmog rekata i neće predavati selam, a zatim će ustati na deveti, nakon njega sjesti i predati selam na kraju.⁵¹

Najbolje je ukoliko se vitar učini sa jednim posebnim rekatom.

Nakon selama na vitar namazu se uči tri puta:

سُبْحَانَ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ

Subhane-l-Meliki-l-Kuddusi

Slavljen je Vladar Sveti.

⁴⁹ Od Ummu Seleme, radijallahu 'anha, se prenosi da je rekla: „Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je klanjao vitar sedam i pet rekata, i predavao bi selam samo na kraju.“ Bilježe ga en-Nesa'i, Ibn Madže i drugi sa sahih senedom. (op. rev.)

⁵⁰ A'iša, radijallahu 'anha, kaže: „Klanjao je vitar sedam rekata i ne bi sjeo (za tešehhud) osim nakon šestog i sedmog, i ne bi predao selam osim nakon sedmog.“ Bilježi Ebu Davud sa sahih senedom. (op. rev.)

⁵¹ A'iša, radijallahu 'anha, kaže: „...ne bi sjeo osim nakon osmog i devetog rekata, a ne bi predao selam osim nakon devetog. Zatim bi klanjao dva rekata sjedeći.“ Bilježi Ebu Davud sa sahih senedom. (op. rev.)

Prilikom učenja ove dove treći put treba se malo glasnije izgovoriti.⁵²

Nekada se nakon vitar namaza mogu klanjati dva rekata sjedeći, s tim da se prilikom ruku'a ustane i učini ruku'.

Vrijeme vitar namaza

1. Musliman treba vitar namaz klanjati nakon noćnog namaza, a ako se boji da se neće probuditi, onda treba klanjati prije spavanja, jer Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, veli: „**Ko strahuje da se neće probuditi pred kraj noći, neka vitar klanja na njenom početku, a ko je siguran da će ustati na kraj noći, neka onda klanja tada, jer noćnom namazu prisustvuje veliki broj meleka i tada je bolje klanjati.**“⁵³

2. Ko klanja vitare s početka noći, a nakon toga se probudi i želi da klanja, neka klanja parni broj rekata, bez vitara, jer Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, veli: „**U jednoj noći nema dva vitar namaza.**“⁵⁴

⁵² Bilježi Ebu Davud sa sahih senedom, i en-Nesa'i, Ibn Madže i drugi. Vidjeti: *Sahihu Ebi Davud*, br. 1284. (op. rev.)

⁵³ Bilježi Muslim, br. 755.

⁵⁴ Hadis je ispravan, a bilježi ga Ebu Davud, br. 1439., i Tirmizi, br. 470.

Propis kunut dove na vitar namazu

Kunut dovu treba učiti ponekad. Ona se može i učiti i ne učiti, a preče je da se češće ne uči nego da se uči. Nije potvrđeno vjerodostojnom predajom da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio kunut dovu na vitar namazu.⁵⁵

⁵⁵ Kaže šejh Muhammed ibn Salih el-Usejmin: „Nije vjerodostojno preneseno od Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, da je učio kunut dovu na vitaru, već je preneseno slabim senedom kod Ibn Madže, a kojeg su neki ocijenili hasenom kada se sakupe svi senedi koji ga podupiru, a koji kaže da je Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, učio kunut dovu na vitaru. Imam Ahmed kaže: ‘Ništa vjerodostojno nije preneseno od Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, o kunut dovi na vitaru, bilo prije ili poslije rukua, već je vjerodostojno preneseno od Omera, radijallahu ‘anhu, da je učio kunut dovu na vitaru.“ *Eš-Šerhul-mumtî*, 4/19. Međutim, Ibn Madže, en-Nesa’i u *es-Sunenul-kubra*, i ed-Dija’ el-Makdisi u *el-Muhtare* prenose od Ubejja ibn Ka’ba da je rekao: „**Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je učio kunut dovu na vitaru prije ruku’a.**“ Šejh el-Albani kaže: „Sened mu je dobar, prenosioци su ljudi od kojih prenose Buharija i Muslim osim Alije ibn Mejmunu, koji je pouzdan prenosilac kao što stoji u *et-Takribu* (od Ibn Hadžera el-’Askalanija). (...) I nije je učio samo zbog nekog događaja koji bi iziskivao njeno učenje, niti ju je ograničio samo na drugu polovinu ramazana, a dokaz za to je općenitost hadisa koji govore o tome, kao što si vidio, i tome sličan je i hadis Hasana sina Alijinog, radijallahu ‘anhuma, koji kaže: **’Podučio me je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, riječima koje ću govoriti na kunut dovi na vitaru: Allahummehdini fimen hedejt...**’, i ovaj hadis je sahih, kao što ćemo obrazložiti, i on je, također, uopšten i u njemu se ne pominju nikakva ograničavanja. Općenitost ovih predaja je poduprta djelima ashaba, pa tako Ibn Nasr bilježi od Omera, Alije i Ibn Mes’uda da su učili

Način učenja kunut dove

Ako se npr. klanja tri rekata, kunut dovu treba učiti po povratku sa ruku'a⁵⁶ na trećem rekatu ili prije ruku'a, a nakon učenja sure.

kunut dovu na vitaru tokom cijele godine. Kaže et-Tirmizi: 'I to je stav učenjaka, poput Sufjana es-Seurija, Abdullaha ibnul-Mubareka, Ishaka ibn Rahavejha i učenjaka Kufe.' I znaj da smo rekli da je to radio ponekad jer smo propratili hadise koji govore i vitar namazu Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, a koji su mnogobrojni, i vidjeli smo da se u većini njih uopšte ne spominje kunut dova, kao u hadisima koje prenosi A'iša, Ibn Abbas i drugi. Da bismo ih spojili sa hadisom Ubejja ibn Ka'ba i njemu sličnim jeste da kažemo da je učio kunut dovu nekada, a nekada nije, jer da je učio stalno to ne bi bilo skriveno većini ashaba koji su opisali Poslanikovo klanjanje vitar namaza, što ukazuje na to da dova na vitar namazu nije obavezna, već da je sunnet. To je stav većine učenjaka među ashabama, tabi'inima i onim nakon njih, i to je stav Ebu Jusufa i Muhammeda (ibn Hasena eš-Šejbanija), za razliku od njihovog učitelja Ebu Hanife, koji kaže da je vadžib.“ Vidjeti: *Sifetu salat-in-nejbi*, 3/968-970. (op. rev.)

⁵⁶ Nije vjerodostojno preneseno da je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, učio kunut dovu na vitaru poslije ruku'a, već su islamski pravnici to potvrdili analogno Poslanikovom učenju kunut dove na farz namazima nekada prije, a nekada poslije ruku'a, na osnovu pravila: 'Ono što važi za farz važi i za nafilu osim ukoliko dođe dokaz koji ukazuje drugačije. Enes ibn Malik, radijallahu 'anhu, je upitan: „**Da li je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, učio kunut dovu na sabah namazu?**“, pa je rekao: „**Da.**“ Upitan je: „**Prije ili poslije ruku'a?**“, pa je rekao: „**Malo poslije ruku'a.**“ Bilježi Buhari. Također je upitan Enes da li je učio kunut dovu prije ili poslije ruku'a, pa je rekao **da je učio poslije ruku'a mjesec dana kada je poslao učače Kur'ana kao izaslanike, njih sedamdeset,**

Treba se zahvaliti Allahu i pohvaliti ga, potom donijeti salavat na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a zatim učiti bilo koju od dova koje su prenesene predajom: **اللَّهُمَّ اهْدِنِي فِيمَنْ هَدَيْتَ، وَعَافِنِي فِيمَنْ عَافَيْتَ، وَتَوَلَّنِي فِيمَنْ تَوَلَّيْتَ، وَبَارِكْ لِي فِيمَا أَعْطَيْتَ، وَقِنِي شَرَّ مَا قَضَيْتَ، إِنَّكَ تَقْضِي وَلَا يُفْضَى عَلَيْكَ، وَإِنَّهُ لَا يَذِلُّ مَنْ وَالَيْتَ، تَبَارَكْتَ رَبَّنَا وَتَعَالَيْتَ**

Allahumme-hdini fimen hedejte, ve 'afini fimen 'afejte, ve tevelleni fimen tevellejte, ve barik li fima e'atajte, ve kini šerre ma kadajte, inneke takdi ve la jukda 'alejke, ve innehu la jezillu men valejte, tebarekte Rabbena ve te' alejte.

Allahu, uputi me među one koje si već uputio, oprosti mi s onima kojima si već oprostio, preuzmi odgovornost nada mnogom s onima nad kojima si već preuzeo, sačuvaj me od zla odluka koje si već donio, jer Ti propisuješ stvari, a ne obratno, i neće biti ponižen onaj koga si Ti u zaštitu uzeo. Blagoslovljen si, Gospodaru naš, i Uzvišen.⁵⁷

Nekada se može kunut dova otpočeti sa dovom koj a se prenosi od Omera:

nekim mušricima koji su ih pobili, a sa kojima je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, imao ugovor o nenapadanju, pa je dovio mjesec dana dovio protiv njih (na kunut dovi nakon ruku'a). Bilježi Buhari. (op. rev.)

⁵⁷ Hadis je ispravan, a bilježi ga Ebu Davud, br. 1425., i Tirmizi, br. 464.

اللَّهُمَّ إِيَّاكَ نَعْبُدُ، وَلَكَ نَصَلِّي وَنَسْجُدُ وَإِلَيْكَ نَسْعَى وَنَحْفِدُ، نَرْجُو رَحْمَتَكَ، وَنَخْشَى عَذَابَكَ، إِنْ عَذَابَكَ بِالْكَافِرِينَ مُلْحِقٌ، اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْتَعِينُكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ، وَنُنْثِي عَلَيْكَ الْخَيْرَ، وَلَا نَكْفُرُكَ، وَنُؤْمِنُ بِكَ، وَنَخْضَعُ لَكَ، وَنَخْلَعُ مِنْ يَكْفُرِكَ

Allahumme ijake na'budu, ve leke nusalli ve nesdžudu ve ilejke nes'a ve nahfid, nerdžu rahmeteke, ve nahša azabeke, inne azabeke bi-l-kafirine mulhik. Allahumme inna neste'inuke ve nestagfiruke ve nusni alejke-l-hajre, ve la nekfuruke ve nu'minu bike, ve nahda'u leke, ve nahle'u men jekfuruke.

Allahu, Tebe obožavamo, tebi se klanjamo i Tebi sedždu činimo. Tebi žurimo i služimo Tvojoj volji. Tvojoj milosti se nadamo i od Tvoje kazne strahujemo, jer Tvoja kazna će zaista stići nevjernike. Allahu, mi samo od Tebe pomoć tražimo, od Tebe oprost tražimo i Tebe hvalimo svakim dobrom. Mi nismo nevjernici, nego vjerujemo u Tebe i pred Tobom smo ponizni. I napuštamo svakog onog ko u Tebe nevjerojuje.⁵⁸

Nakon ove dvije dove, mogu se učiti i druge potvrđene i prenešene dove, ali ne treba duljiti:

اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لِي دِينِي الَّذِي هُوَ عِصْمَةٌ أَمْرِي، وَأَصْلِحْ لِي دُنْيَايَ الَّتِي فِيهَا مَعَاشِي، وَأَصْلِحْ لِي آخِرَتِي الَّتِي فِيهَا مَعَادِي، وَاجْعَلْ الْحَيَاةَ زِيَادَةً لِي فِي كُلِّ خَيْرٍ، وَاجْعَلِ الْمَوْتَ رَاحَةً لِي مِنْ كُلِّ شَرٍّ

Allahumme aslih li dini ellezi huve 'ismetu emri ve aslih li dunjaje elleti fiha me'aši ve aslih li ahireti

⁵⁸ Hadis je ispravan, a bilježi ga Bejheki, br. 3144. Vidjeti: *Irvau'-l-Galil*, br. 428.

elleti fiha me'adi vedž'ali-l-hajate hajate zijadeten li fi kulli hajrin vedž'ali-l-mevte rahaten li min kulli šerrin.

Allahu moj, popravi mi vjeru moju koja je zaštita moja, i popravi moj dunjaluk na kome živim, popravi moj ahiret koji je mjesto mog povratka, učini mi život povećanjem svakog dobra i smrt smirajem za mene od svakog zla.⁵⁹

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ، وَالْكَسَلِ، وَالْجُبْنِ، وَالْبُخْلِ، وَالْهَرَمِ، وَعَذَابِ الْقَبْرِ اللَّهُمَّ آتِ نَفْسِي تَقْوَاهَا، وَرَكَعَهَا أَنْتَ خَيْرٌ مِنْ رَكَعَاهَا، أَنْتَ وَلِيِّهَا وَمَوْلَاهَا، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ، وَمِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ، وَمِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ، وَمِنْ دَعْوَةٍ لَا يُسْتَجَابُ لَهَا

Allahumme inni e'uzu bike mine-l-adžzi ve-l-keseli ve-l-džubni ve-l-buhli ve-l-heremi ve azabi-l-kabri. Allahumme ati nefsi takvaha ve zekkiha ente hajru men zekkaha. Ente velijjuha ve mevlaha. Allahumme inni e'uzu bike min 'ilmin la jenfe'u ve min kalbin la jahše'u ve min da'vetin la justedžabu leha.

Allahu moj, utječem Ti se od nemoći i lijenosti, od kukavičluka i škrtosti, od oronule starosti i patnje u kaburu. Allahu moj, podari mojoj duši bogobojaznost, očisti je, Ti si onaj koji najbolje duše čisti, Ti si njen staratelj i zaštitnik. Allahu moj, utječem Ti se od znanja koje ne koristi i od srca koje

⁵⁹ Bilježi Muslim, br. 2720.

se ne boji, i od duše koja se ne zasićuje, i od dove koja se ne prima.⁶⁰

Nakon dove se donosi salavat na poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Po završetku dove se ne potire lice rukama, niti kada se radi o kunut dovi, a ni kada se radi o drugim dovama, jer takvo nešto nije preneseno od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.⁶¹

⁶⁰ Bilježi Muslim, br. 2722.

⁶¹ Od Omera, radijallahu ‘anhu, se prenosi da je rekao: „**Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, podigao ruke u dovi ne bi ih vratio dok njima ne bi potrao svoje lice.**“ Bilježi et-Tirmizi, br. 3386. Od Ibn Abbasa, radijallahu ‘anhu, se prenosi **da je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „Molite Allaha vašim dlanovima, a ne vanjskim dijelom šaka, i kada završite dovu potarite rukama vaša lica.**“ Bilježi Ebu Davud, br. 1485. Ibn Hadžer kaže: „Ova dva hadisa (kada se sastave) zajedno imaju stepen hasena.“ Šejh Abdullah el-Bessam kaže: „Hadis je jak kada se sakupe svi njegovi senedi, a od učenjaka koji su ga smatrali jakim su Ishak ibn Rahevejh, en-Nevevi, Ibn Hadžer, el-Munavi, es-San’ani i eš-Šeukani.“ *Teudihul-ahkam*, 7/612. Abdullah ibn Ahmed ibn Hanbel kaže: „Pitao sam mog oca da li će rukama potrati svoje lice, pa mi je rekao: ’Nadam se da nema smetnje.’“ Abdullah ibn Ahmed, *Mesa’ilul-imam Ahmed*, 332. Šejh Ibn Baz kaže: „Potiranje lica nakon kunut dove je mustehabb jer je hafiz Ibn Hadžer spomenuo u *Bulugul-meramu* da je po tom pitanju došlo nekoliko hadisa koji, kada se sastave, dostižu stepen hasena.“ *El-Fetava*, 26/148. Kaže šejh Hammad el-Ensari: „Po pitanju potiranja rukama po licu nakon dove imaju tri hadisa koja stižu do stepena hasena.“ *El-Medžmu’ fi teržemetil-’allame el-Ensari*, 2/487. Međutim, šejh Muhammed ibn Salih el-Usejmin kaže: „Jače mišljenje je da to nije sunnet, je su hadisi po ovom pitanju slabi i nije moguće potvrditi sunnet slabim hadisom. Ovaj stav je zauzeo šejhul-islam Ibn Tejmijje, jer ima puno hadisa u Sahihima Buharije i Muslima i

Mogu se učiti i mnoge druge dove, tražiti od Allaha ovosvjetska i onosvjetska dobra i ostale dove čije značenje ne odudara od Kur'ana i sunneta.

Propis učenja kunut dove mimo vitar namaza

Kunut dova mimo vitar namaza nije propisana,⁶² osim u slučaju kada muslimane zadesi neka nedaća i neprilika. U tim slučajevima sunnet je imamu, a i onome ko klanja sam, da nakon zadnjeg rekata po povratku sa ruku'a uči kunut dovu. Nekada se to može činiti i prije ruku'a. Kunut dova se uči na svakom namazu, sve dok Allah Uzvišeni ne otkloni tu nedaću.

Kada je u pitanju učenje kunut dove na sabah namazu, bez obzira bilo stalno ili ponekad, nije propisano, osim u slučaju neprilike koja je pogodila muslimane.

drugim zbirkama, koji potvrđuju da je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, dizao ruke u dovi, ali nije njima potirao po licu, dok ako ovakav sunnet koji se puno dešava i za koji postoji puno razloga da se prenese nije zabilježen u ovim temeljnim djelima poput dva *Sahiha* i drugim, to ukazuje da to djelo nema osnove. Prema tome, bolje je da ne potire, ali ne osuđujemo onoga ko potare i oslanja se pri tome na stav da su hadisi po tom pitanju hasen, jer je ovo tema oko koje se ljudi (legitimno) razilaze.“ *Eš-Šerhul-mumti*’, 4/41. (op. rev.)

⁶² Kaže šejh Muhammed ibn Salih el-Usejmin: „To (kunut) je posebna dova na posebnom mjestu u posebnom ibadetu, i takvo nešto iziskuje dokaz.“ *Eš-Šerhul-mumti*’, 4/41. (op. rev.)

Sunnet je da se prilikom učenja dove podignu ruke, zatim da se moli za potlačene vjernike, a nakon toga da se moli protiv nepravедnika i onih koji u zlu prelaze granicu.

Kunut dova ne treba da bude duga, nego treba biti onakva kakva je prenesena u šerijatskim tekstovima.

Treba dovit samo protiv onih nevjernika koji su nepravedni, koji čine nasilje i koji napadaju muslimane, a kada su u pitanju oni koji ne napadaju muslimane, treba moliti za njihovu uputu, a ne protiv njih, kako bi im se na takav način omililo islam.

Ebu Hurejre veli: „**Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je na drugom rekatu sabahskog farza, po povratku sa ruku'a učio: Semi'Allahu limen hamideh, Rabbena leke-l-hamd. A zatim je proučio dovu: Allahu moj, spasi Velida b. Velida, Selemu b. Hišama, i Ajjaša b. Ebi Rebi'u i sve potlačene vjernike. Strogo kazni nevjernike plemena Mudar i neka im kazna i suša traje kao što je trajala u vrijeme Jusufa.**“⁶³

Način obavljanja vitar namaz na putovanju

Ukoliko se čovjek odmara u nekom mjestu, klanjat će vitar na tlu. Ukoliko bude u prevoznom sredstvu (autu, vozu, avionu, brodu), sunnet je da klanja u prevoznom sredstvu, i da se prilikom početnog tekbira, ako je u mogućnosti, okrene prema Kibli. Ako ne može,

⁶³ Bilježi Buharija, br. 804., i Muslim, br. 675., i ovo je njegova verzija.

klanjat će okrenut ka pravcu prema kojem se kreće prevozno sredstvo, shodno svome stanju: stojeći ili sjedeći ako ne može stajati, pomjerajući glavu.

Ibn Omer veli: „**Kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom putovanja bio na jahalici, klanjao je namaze mimo obaveznih, okrenut ka pravcu prema kojem se jahalica kretala, pomjerajući glavu. Također je i vitar klanjao na jahalici.**“⁶⁴

Način naklanjavanja vitar namaza

Ko prespava ili zaboravi klanjati vitar, treba da ih klanja kada se probudi ili kada se sjeti. Naklanjat će ih u neparnom broju ako ih klanja između sabahskog ezana i ikameta, a ako klanja danju, klanjat će paran broj rekata. Ako je noću klanjao npr. jedanaest rekata, kada ih naklanjava danju, klanjat će dvanaest rekata, dva po dva.

Aiša prenosi: „**Kada bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, propustio klanjati vitar namaza zbog bolesti ili nekog drugog razloga, klanjao bi danju dvanaest rekata.**“⁶⁵

⁶⁴ Bilježi Buharija, br. 1000., i ovo je njegova verzija, i Muslim, br. 700.

⁶⁵ Bilježi Muslim, br. 746.

Teravija namaz

Propis teravije

Teravija je pritrđeni sunnet koji je prenesen od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovih ashaba.

Teravija je namaz koji je propisano klanjati ramazanom u džematu⁶⁶ i to nakon jacije namaza.⁶⁷ Nazvana je teravijom (ar. teravih) jer se nakon svakog četvrtog rekata odmaralo od dugog stanjanja i učenja.

Inače, namaze je bolje klanjati u kući, osim ako se radi o obaveznim namazima, te namazima koje je propisano klanjati u džematu, poput: namaza prilikom pomračenja, teravije i sl. Takvi namazi se klanjaju u džematu u džamijama.

⁶⁶ **Jedne ramazanske noći je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, izašao i vidio neke ljude kako klanjaju jednoj strani džamije, pa je upitao: „Šta rade ovi?“ Neko reče: „O Allahov Poslaniče, ovi ljudi ne znaju Kur’an, pa ih Ubejj ibn Ka’b predvoji u namazu.“ On reče: „Lijepo su postupili.“** Bilježi el-Bejheki kao mursel i kaže da je hasen, a bilježe ga Ebu Davud, Ibn Nasr, el-Bejheki i drugi sa spojenim lancem prenosilaca koji je prihvatljiv. Vidjeti: Muhammed Nasiruddin el-Albani, *Salatut-teravih*, 10. (op. rev.)

⁶⁷ En-Nu’man ibn Bešir kaže: **„Klanjali smo sa Allahovim Poslanikom, sallallahu ‘alejhi ve sellem, dvadeset treću noć ramazana do kraja prve trećine noći, zatim smo klanjali sa njim dvadeset pete noći do polovine noći, zatim smo klanjali sa njim dvadeset sedme noći toliko da smo pomislili da nećemo stići na sehur.“** Bilježe ga Ibn Ebi Šejbe, Ibn Nasr, en-Nesa’i, Ahmed i el-Firjani sa sahih senedom. (op. rev.)

Vrijednost teravije

Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: „**Ko ramazan provede u namazu⁶⁸ vjerujući i nadajući se nagradi, biće mu oprošteni prijašnji grijesi.**“⁶⁹

Način klanjanja teravije

1. Teravija se klanja uz ramazan, nakon jacije namaza i njeno vrijeme traje sve do pojave zore.⁷⁰

⁶⁸ Pod namazom koji je spomenut misli se na teraviju. Vidjeti: *Šerhun-Nevevi ala Muslim* (6/39), *Fejdu-l-Kadir* od Munavija (6/191). (Op.prev.)

⁶⁹ Bilježi Buharija, br. 2009., i ovo je njegova verzija, i Muslim, br. 759.

⁷⁰ Od A'īše, radijallahu 'anha, se prenosi da je rekla: „**Ljudi su klanjali u Poslanikovoј džamiji ramazanskim noćima podijeljeni, poneko bi znao nešto od Kur'ana napamet i za njim bi klanjala grupa od pet-šest ljudi, ili više ili manje od toga. Jedne noći mi Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, naredi da mu postavi hasuru kod vrati moje sobe, što sam i uradila. Nakon jacije je izašao do hasure, a oko njega se okupiše ljudi koji bijahu u džamiji, te ih je predvodio u dugom namazu. Kada je završio ušao je (u svoju sobu) i ostavio hasuru kakva jeste. Ujutru su ljudi pričali o tom namazu sa Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, koji je predvodio one koji su te noći bili sa njim u džamiji. Zatim se okupi još veći broj ljudi u džamiji da je džamija brujila od ljudi. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, izađe (te) druge noći, pa klanjaše kao i prethodne noći. Ujutru su ljudi to spominjali, pa se u džamiji okupi još veći broj, da je džamija**

postala tijesna. I te (treće) noći je Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, predvodio ljude u namazu. Kada je došla četvrta noć, džamija nije mogla primiti sve ljude, pa ih je Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, predvodio u jaciji namazu, a zatim je ušao u kuću dok su ljudi ostali u džamiji. Rekao mi je: ‘Šta hoće ovi ljudi o A’iša?’ Rekoh: ‘O Allahov Poslaniče, ljudi su čuli za tvoje predvođenje namaza sinoć, pa su se zbog toga okupili.’ On reče: ‘Skupi mi hasuru i A’iša.’ Ja sam to uradila, i Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je namjerno prenoćio kući, dok su ljudi bili u džamiji. Neki od njih počеше govoriti: ‘Namaz!’, dok Poslanik nije otišao na sabah. Kada je završio sa sabah namazom, ljudi pridoše, a on prouči hutbutetul-hadže, i reče: ‘A zatim; o ljudi, nisam prenoćio kući zato što sam zaboravio, hvala Allahu, niti mi je bilo skriveno da ste tu, ali sam te pobojavao da vam ovaj namaz ne postane obavezan, a da nećete moći izdržati. Radite od djela ono što možete, a Allah neće prestati primati od vas (djela) dok se ne umorite i ne odustanete.’“ U drugom rivajetu stoji da je rekao ez-Zuhri: „I Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je preselio dok je bilo takvo stanje, što se nastavilo za vrijeme Ebu Bekrovog hilafeta i početkom Omerovog.“ Bilježe Buhari, Muslim, Ebu Davud, en-Nesa’i, Ahmed, Ibn Nasr i drugi sa sahih senedom. Šejh el-Albani kaže: „Ovi hadisi očito ukazuju na propisanost klanjanja teravija u džematu, jer je Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, na tome ustrajavao u tim noćima, i tome ne kontrira to što nije nastavio u četvrtoj noći kako stoji u ovom hadisu, jer je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, to obrazložio bojaznošću da im taj namaz ne bude propisan kao obavezan. Nema sumnje da je ta bojaznost nestala nakon njegove smrti, sallallahu ‘alejhi ve sellem, jer je upotpunjen šerijat, čime prestaje i ono što je uzrokovano tom bojaznošću a to je ostavljanje džemata, tako da ponovo na snagu stupa prethodni propis, a to je propisanost teravija u džematu. Zato ju je oživio Omer ibnul-Hattab, radijallahu ‘anhu“ (op. rev.)

I muškarcima i ženama je sunnet klanjati teraviju. Sunnet je da imam sa ostalim muslimanima klanja jedanaest rekata i to je najbolje, a nekada može klanjati i trinaest rekata.

U zadnjoj trećini ramazana treba oduljiti sa učenjem, ruku'om i sedždom, jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u zadnjoj trećini ramazana ibadet činio cijelu noć. Ako neko klanja više ili manje od spomentog broja, nije sporno.⁷¹

Najbolje je klanjati dva po dva, tj. nakon svaka dva rekata predavati selam, a nekada se može klanjati i četiri po četiri.⁷²

⁷¹ Prenose Muhammed ibn Nasr El-Mervezi u knjizi *Muhtesaru Salatil Vitar* i Ibn Hadžer u knjizi *Fethul-Bari* petnaest mišljenja učenjaka o broju rekata teravije. A to su: 11 rekata, 13 rekata, 16 i vitar, 21 rekat, 23 rekata, 24 i vitar, 20 rekata do dvadesete noći Ramazana a zatim 24 rekata do kraja Ramazana, 24 rekata do dvadesete noći Ramazana a zatim 28 rekata do kraja Ramazana, kao prethodno sa vitarom od 7 rekata, 34 i vitar, 36 i 3 rekata vitara, 38 i 1 rekat vitara, 41 rekat, 40 rekata i 7 rekata vitara, 46 rekata i 3 rekata vitara. Po zvaničnom stavu hanefijskog, šafijskog i hanbelijskog mezheba teravija ima 20 rekata i 3 rekata vitara, dok kod malikija ima 36 rekata i 3 rekata vitara. Dokaz prvih je ono što se prenosi od Omera, radijallahu 'anhu, da je naredio Ubejj ibn Ka'bu, radijallahu 'anhu, da predvođeci džem'at klanja 20 rekata teravije i 3 vitara, a kažu ovo je bilo u prisustvu ashaba pa time biva idžma' (konsenzus) ashaba. Dok je dokaz malikija praksa muslimana u Medini, tj. klanjali su 36 rekata teravije i 3 vitara. (*Bedai'u-sanai'i* 1/288, *El-Medžmu'u* 4/32-33, *Keššaful-kinna'i* 1/425, *Šerhu-z-zerkani* 1/284. (op. prev.)

⁷² Šejh Muhammed ibn Salih el-Usejmin kaže: „U ova četiri rekata koja je klanjao dva puta – predavao je selam nakon svaka dva rekata,

Prenosi se da je Aiša, radijallahu 'anha, upitana o Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, namazu u ramazanu, pa je kazala: „**Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ni u ramazanu niti van njega nije klanjao više od jedanaest rekata. Klanjao bi četiri i ne pitaj o njihovoj ljepoti i dužini, pa bi opet klanjao još četiri i ne pitaj o njihovoj ljepoti i dužini. Pa bi na kraju klanjao još tri.**“⁷³

Ibn Abbas prenosi da je Poslanik noću klanjao trinaest rekata.⁷⁴

Aiša veli: „**Klanjao bi nakon jacije pa do pred nastup sabaha jedanaest rekata. Klanjao bi dva po dva, i na kraju bi klanjao jedan rekat vitar namaza.**“⁷⁵

2. Ako neko želi da klanja noćni namaz pred kraj noći, onda treba ostaviti vitar i klanjati ga nakon završetka noćnog namaza, a ako bi sa imamom, klanjajući teraviju, klanjao i vitar, pa potom klanjao i nakon toga, onda će klanjati paran broj rekata.

Ukoliko žena želi da ode u džamiju i klanja farz ili teraviju, obaveza joj je da se pokrije, da ne pokazuje

kao što je to došlo pojašnjeno od strane A'ise, radijallahu 'anha, koja je rekla: 'Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je klanjao noću jedanaest rekata predajući selam nakon svaka dva rekata.' (bilježi Muslim) Po tome znamo da onaj ko kaže da se ovih jedanaest rekata klanja četiri po četiri sa po jednim selamom – takav nije pogodio.“ *Eš-Šerhul-mumti*, 4/11-49.

⁷³ Bilježi Buharija, br. 1147.

⁷⁴ Bilježi Buharija, br. 1138., i Muslim, br. 764., i ovo je njegova verzija.

⁷⁵ Bilježi Muslim, br. 736.

svoje ukrase, da ne privlači svojim mirisom i da ne izaziva ljudske pobude.

Kada se onome ko klanja za imamom piše kao da je klanjao cijelu noć?

1. Sunnet je da se (do kraja) klanja za imamom, bez obzira koliko rekata on klanjao, jer ko tako učini, imat će sevap kao da je cijelu noć klanjao. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, veli: **„Ko bude klanjao za imamom, sve dok on ne završi sa namazom ima nagradu kao da je klanjao cijelu noć.“**⁷⁶

2. Ukoliko teraviju klanjaju dva imama, ne treba izlaziti kada prvi završi (svoj dio), nego treba klanjati za drugim imamo do kraja, jer samo se tako dobiva nagrada klanjanja cijele noći.⁷⁷

⁷⁶ Hadis je ispravan, a bilježi ga Ebu Davud, br. 1375., i Tirmizi, br. 806., i ovo je njegova verzija.

⁷⁷ Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: **„Ko bude klanjao za imamom sve dok on ne završi sa namazom ima nagradu kao da je klanjao cijelu noć.“** (*Sunenu-t-Tirmizi*, hadis je hasen sahih). U komentaru Tirmizijinog *Sunena – Tuhfetu-l-ahvezi* (3/448.) se spominje da je imam Ahmed govorio: „Osoba ne treba da napušta namaz sve dok imam ne završi do kraja.“ A u istom djelu se spominje da je Ebu Davud rekao: „Vidio sam imama Ahmeda da tokom mjeseca ramazana klanja vitar namaz sa imamom, osim jedne noći kada nisam bio prisutan.“ Šejhu Ibn Bazu je postavljeno sljedeće pitanje: „Da li je suprotno sunnetu ukoliko imam klanja dvadeset rekata teravije i tri rekata vitar namaza, a osoba iza imama klanja samo jedanaest rekata?“ Odgovor šejha je bio: „Sunnet je da se klanja onoliko koliko imam klanja, pa makar imam klanjao i dvadeset tri

Ko treba ljude predvoditi na teraviji?

Najpreče je da teraviju predvodi onaj ko najljepše uči i najbolje poznaje Kur'an. Ako imam nije hafiz, može da uči iz mushafa. Učiti iz mobitela na kojem je snimljen mushaf je zabranjeno **jer takvo što ne priliči namazu** i postoji mogućnost da se mobitel isključi i sl. Iz mushafa je dozvoljeno učiti jer je takav postupak prenesen u predajama⁷⁸. Najbolje je da imam prouči cijeli Kur'an uz ramazan, a ako nije u mogućnosti, onda će proučiti određeni dio.

Propis dove nakon što se cijeli Kuran prouči

Učenje ovakve dove u namazu nema osnove u praksi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, niti u praksi njegovih ashaba.

Učenje ove dove van namaza je preneseno od Enesa, radijallahu 'anhu, i zato ko želi da je uči može to

rekata, jer Poslanik, sallallahu alejhi ve selleme, veli: **'Ko bude klanjao za imamom, sve dok on ne završi sa namazom ima nagradu kao da je klanjao cijelu noć.'**⁷⁸ *Medžmu'u fetava ibn Baz*, 11/325. Šejh Abdullah ibn Abdurrahman ibn Džibrin navodi da je imam Ahmed klanjao iza imama sve dok on ne bi završio sa namazom, postupajući po već spomenutom hadisu. Vidjeti: *Fetava eš-šejhi ibn Džibrin*, 24/9. (op. prev.)

⁷⁸ Upitan je tabi'in Ibn Šihab ez-Zuhri o tome da imam predvodi ljude u ramazanu čitajući iz mushafa, pa je rekao: „Naši najbolji su čitali iz mushafa.“ Bilježi Ibn Nasr el-Mervezi u *Kijamul-lejl*. (op. rev.)

da učini.⁷⁹ Ova dova nema svoj posebni tekst, nego se može učiti bilo šta od kura'nsko-hadiskih dova i drugih dova.

Bajrami

Propis okupljanja radi izvršavanja određenih ibadeta

Postoje dvije vrste ovakvih okupljanja:

Prva vrsta: Okupljanja koja su stalna praksa. Ta okupljanja mogu biti obavezna, poput pet obaveznih namaza i džume. Mogu biti sunnet, poput bajrama, teravija, namaza prilikom pomračenja, namaza za kišu i sl.

Ovakvu praksu okupljanja treba održavati i voditi računa o njoj.

Druga vrsta: Okupljanja koja nisu stalna praksa, poput noćnog namaza, dove i sl.

Ovakve ibadete treba raditi ponekad, ali ne treba ih uzeti za stalnu praksu.

⁷⁹ Imam Nevevi u svome djelu *Et-Tibjan fi adabi hameleti-l-Kur'an* (1/159) kazuje: „Ibn Ebu Davud prenosi u dva predanja čiji su lanci prenosilaca ispravni, da je Katade, poznati tabīn i učenik Enesa b. Malika, kazao: 'Kada bi Enes htio da završi hatmu Kur'ana, sakupio bi porodicu i proučio dovu.'“ (Op.prev.)

Hutbe Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem

Postoje dvije vrste hutbi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

Prva vrsta: Hutbe koje su stalna praksa, poput džumanske hutbe, bajramske hutbe, hutbe prilikom obavljanja namaza za kišu, hutbe prilikom pomračenja Sunca.

Džumanska hutba se sastoji od dvije hutbe koje se održe prije namaza,⁸⁰ hutba na bajramima⁸¹ i prilikom pomračenja Sunca⁸² je jedna i ona biva poslije namaza, a hutba prilikom namaza za kišu je također jedna ali biva prije namaza.⁸³

Druga vrsta: Hutbe koje nisu stalna praksa, nego su po potrebi. Kada bi postojao razlog za njih, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bi ih održao, poput hutbe o mitu i korupciji, hutbe o ženi mahzumijki koja je krala i sl.

Hutba treba da pokrene srca te da njena tema i sadržaj ostavi traga na ljudske duše.

Hatib treba ljudima govoriti o temama koje ih se tiču i kojih su potrebi u datom trenutku, kako bi se po

⁸⁰ Muttefekun 'alejh. (op. rev.)

⁸¹ Muttefekun 'alejh. (op. rev.)

⁸² Muttefekun 'alejh. (op. rev.)

⁸³ Bilježe Ebu Davud, Ibn Hibban, el-Hakim, el-Bejheki, a kao sahih ga ocjenjuje Hakim i sa njim se složio ez-Zehebi. Ova hutba se, također, može održati i poslije namaza, kao što bilježe Ahmed, Ibn Madže i el-Bejheki sa sahih senedom. (op. rev.)

nekom pitanju pojasnila istina. Isto važi i kada su u pitanju hutbe koje su stalna praksa.

Muslimanski blagdani

Blagdan se u arapskom kaže *el-id*, a to su dani koji se ponavljaju svake godine, a koji su islamom određeni kao blagdani.

U islamu postoje tri blagdana:

1. Petak ili Džuma koja se ponavlja svake semice, a već smo govorili o tome.
2. Ramazanski bajram koji je svake hidžretske godine prvog dana mjeseca ševvala.
3. Kurbanski bajram koji biva desetog dana mjeseca zul-hidždžeta.

Mudrost propisivanja bajram namaza

Ramazanski bajram nastupa nakon upotpunjavanja ramazanskog posta, a kurbanski bajram nastupa nakon (glavnih) obreda hadždža i s njim se privodi kraju prvih deset dana mjeseca zul-hidždžeta.

Ta dva bajrama su simboli islama koji se ispoljavaju nakon završetka dva velika i bitna perioda za musliman (ramazana i hadždža), kako bi se iskazala zahvala Allahu Uzvišenom.

Enes veli: „**Kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stigao u Medinu, zatekao je tamošnje**

stanovnike da slave dva dana pa je upitao o čemu se radi, te mu je rečeno: 'To su dva dana koja smo još u predislamko doba slavili.' On je tada kazao: 'Allah vam je umjesto ta dva dana dao dva bolja dana, a oni su ramazanski i kurbanski bajram.'⁸⁴

Propis bajram namaza

Bajram namaz je pritrđeni sunnet i muslimanima i muslimankama.⁸⁵ Allah Uzvišeni veli: „*Gospodaru svome se klanjaj i kurban kolji.*“⁸⁶

⁸⁴ Hadis je ispravan, a bilježe ga Ebu Davud, br. 1134., i ovo je njegova verzija, i Nesai, br. 1556.

⁸⁵ Oni učenjaci koji ovaj namaz smatraju sunnetom dokazuju to hadisom o beduinu kome Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao da mu je Allah propisao pet obaveznih namaza, pa je beduin upitao: „**Da li moram klanjati još neke?**“, a Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je odgovorio: „**Ne, osim ako želiš dobrovoljno.**“ Bilježi Buhari. To je stav šafijskog i malikijskog mezheba. Hanefijski mezheb smatra ovaj namaz obaveznim za svakog šerijatski punoljetnog muslimana, što dokazuju hadisom Ummu 'Atijje, radijallahu 'anha, koja kaže: „**Naredio nam je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, da izađemo na dva bajrama, i djevojkama i ženama u hajzu, kako bi prisustvovala tom dobru i dovi muslimana, s tim što bi se one u hajzu klonile mjesta obavljanja namaza.**“ Muttefekun 'alejh. Kaže šejh Muhammed ibn Salih el-Usejmin: „Ovi dokazuju time što je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, naredio ženama, čak i onima u hajzu, i djevojčicama da izađu na musallu, kako bi svjedočile hajru i dovi muslimana, što ukazuje da je to fardu 'ajn – obaveza svakog pojedinca, jer da je fardu kifaje – obaveza jednog dijela društva, onda

Vrijeme obavljanja bajram namaza

Bajram namaz počinje kada Sunce odskoči za jedno koplje,⁸⁷ i traje sve dok Sunce ne dođe do zenita.

Ako ljudi saznaju za bajram tek nakon što Sunce prođe zenit, klanjat će ga sutradan u njegovom vremenu.⁸⁸ Kurban ne treba klati dok se ne klanja bajram namaz.⁸⁹

bi to spalo sa žena izvršavanjem toga od strane ljudi. Ovo je kod mene najjači stav.“ *Eš-Šerhul-mumti*’, 5/116. (op. rev.)

⁸⁶ Mnogo je komentatora Kur’ana protumačilo da se klanjanje spomenuto u ovom ajetu odnosi na kurbanski bajram. Od njih su: Ikrima, Ata i Katade Vidjeti: *Tefsir-l-Begavi*, 5/316. (Op.prev.)

⁸⁷ Abdullah ibn Busr, radijallahu ‘anhu, je otišao na bajram namaz i osudio je kašnjenje imama i rekao: „**Mi smo u ovo vrijeme već završili, a to je vrijeme klanjanja nafile.**“, tj. nakon što Sunce odskoči. Bilježi Ebu Davud, Ibn Madže, el-Bejheki, el-Hakim, i kaže en-Nevevi: „Sa sahih senedom po uslovima Muslima.“ *El-Hulasa*, 2/827. (op. rev.)

⁸⁸ Ebu Umejr ibn Enes prenosi od svojih amidža ensarija da su rekli: „**Nismo vidjeli mladak ševvala zbog oblaka, pa smo ujutru zaposteli. Krajem dana dođe karavana koja posvjedoči da su vidjeli mladak juče, pa je Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, naredio da iftarimo tog dana i da sutra izađemo da klanjamo bajram namaz.**“ Bilježe Ahmed, Ebu Davud i Ed-Darekutni koji ga ocjenjuje kao hasen. Kaže en-Nevevi: „Hadis Ebu Umejra je sahih.“ Vidjeti: *el-Medžmu*’, 5/27. (op. rev.)

⁸⁹ Džundub ibn Abdullah el-Bedželi, radijallahu ‘anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**Ko je zaklao prije (bajram) namaza, neka zakolje drugu umjesto nje, a ko nije zaklao sve dok nismo klanjali, neka zakolje sa Allahovim imenom.**“ Muttefekun ’alejh. Kaže šejh Muhammed ibn Salih el-

Način odlaska na bajram namaz

1. Sunnet je da se na bajram krene čist, namirisan, u najljepšoj odjeći, kako bi se tako iskazala sreća i radost tog dana.

Žene će otići na bajram namaz i neće ispoljavati svoje ukrase i mirise. One koje imaju menstrualni ciklus trebaju da slušaju hutbu, ali neće ulaziti na mjesto na kojem se klanja.

Ummu Atijje veli: „**Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nam je naredio da na bajram povedemo djevojčice, one djevojke koje nikako ne izlaze iz kuće⁹⁰ i žene koje imaju hajz, ali da se ne približavaju mjestu klanjanja.**“⁹¹

Usejmin: „Ebu Burde je naveo događaj koji se njemu desio, kada je on volio da njegova porodica jede meso prije nego što on klanja bajram namaz početkom dana, pa je zaklao svoj kurban prije nego što je klanjao. Zatim je pitao Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, o tome, a on mu je rekao: **’Tvoja ovca je obično meso** (tj. ne ubraja se u kurban).’ (bilježi Ebu Davud sa sahih senedom), iako on nije znao. Međutim, u naredbama nema opravanja neznanjem, za razliku od zabrana, i zabrane ako čovjek prekrši iz neznanja opravdava se neznanjem, dok u naredbama nije tako. Zato ga Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, nije opravdao, već je rekao: **’Tvoja ovca je obično meso.**’, i rekao je: **’Ko je zaklao prije (bajram) namaza neka zakolje drugu umjesto nje.**“ *Eš-Šerhul-mumti*, 7/458. (op. rev.)

⁹⁰ Tj. djevice ili djevojke koje su pred udaju i koje su po običaju Arapa bivale u svojim sobama. (op. prev.)

⁹¹ Bilježi Buharija, br. 324., i Muslim, br. 890., i ovo je njegova verzija.

2. Sunnet je da džematlije što ranije krenu na bajram,⁹² da po mogućnosti pješke,⁹³ a ako ne mogu, onda prevoznim sredstvima, dok će imam doći kada nastupi vrijeme namaza.⁹⁴ Sunnet je da se ode jednim putem, a vrati drugim, jer se tako ispoljava simbol bajrama i slijedi praksa Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.⁹⁵

⁹² Šejh Muhammed ibn Salih el-Usejmin kaže: „Dokaz da je sunnet otići na bajram namaz nakon sabaha je: 1. što su to radili ashabi, radijallahu ’anhum, jer je Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, izlazio na musallu nakon što bi Sunce svanulo i vidio da su ljudi već prisutni, što znači da su poranili. 2. Zato što je to hitanje ka dobrom djelu. 3. Zato što čovjek kada dođe u džamiju i iščekuje namaz on je svo vrijeme u namazu. 4. Zato što će tako biti bliže imamu. Svi ovi razlozi su poželjni u šerijatu.“ *Eš-Šerhul-mumti*, 5/126. (op. rev.)

⁹³ Alija, radijallahu ‘anhu, je rekao: „**Sunnet je da se na bajram (namaz) ode pješke.**“ Bilježe Ibn Madže i et-Tirmizi koji ga ocjenjuje kao hasen. (op. rev.)

⁹⁴ Od Ebu Se’ida el-Hudrija se prenosi da je rekao: „**Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, bi izlazio na dan ramazanskog i kurban bajrama na musallu i najprije bi počeo sa namazom, a zatim bi se okrenuo, ustao prema ljudima koji su sjedeli u saffovima, i upućivao im savjete, oporuke, naredbe...**“ Muttefekun ’alejh. (op. rev.)

⁹⁵ Ebu Hurejre, radijallahu ‘anhu, kaže: „**Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, bi se sa bajram namaza vraćao drugim putem mimo onog kojim je otišao.**“ Bilježe et-Tirmizi i ed-Darimi sa sahih senedom. (op. rev.)

3. Sunnet je da se prije polaska na ramazanski bajram pojede nekoliko hurmi,⁹⁶ a da se u vrijeme kurbanskog bajrama ništa ne jede dok se ne zakolje kurban, kako bi prva hrana bila kurbansko meso.⁹⁷

Mjesto klanjanja bajrama namaza

1. Sunnet je da se bajram klanja u pustinji (otvorenom prostoru) koja je blizu grada. Kada se dođe na musallu, treba sjesti i spominjati Allaha.

Bajram se ne klanja u džamijama, osim ako za to postoji potreba ili opravdanje, poput kiše, hladnoće, određene poteškoće i sl.⁹⁸ Ovaj propis ne važi za Mekku, jer tamo bajram treba klanjati u haremu Kabe.⁹⁹

⁹⁶ Enes, radijallahu ‘anhu, kaže: „**Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, nije izlazio na ramazanski bajram osim nakon što pojede neparan broj hurmi.**“ Bilježi Buhari. (op. rev.)

⁹⁷ Burejde, radijallahu ‘anhu, kaže: „**Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, nije izlazio na dan ramazanskog bajrama osim nakon što doručkuje, niti je išta jeo na dan kurban bajrama osim nakon što klanja.**“ Bilježe Ahmed, et-Tirmizi, Ibn Madže i drugi sa sahih senedom. (op. rev.)

⁹⁸ Šejh Muhammed ibn Salih el-Usejmin kaže: „Ovo (klanjanje u džamiji a ne na otvorenom prostoru) je mekruh jer se time gubi jedna velika intencija šerijata, a to je ispoljavanje i isticanje ovog simbola islama, a ranije smo već naveli da je Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, naredio da se izađe (na musallu) i pored postojanja poteškoće, što ukazuje na vođenje brige o ovom izlasku.“ *Eš-Šerhul-mumti*, 5/126. (op. rev.)

⁹⁹ Šejh Muhammed ibn Salih el-Usejmin kaže: „Što se tiče Mekke, ne znam da je Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, ili neko od

2. Dozvoljeno je onome ko dođe na mjesto klanjanja bajrama klanjati dobrovoljni namaz prije i poslije namaza ukoliko se ne radi o vremenu kada je zabranjeno klanjati. U tom slučaju nije propisano klanjati ništa drugo osim tehijjetu-l-mesdžida. Čovjek treba biti zauzet ibadetom koji je propisan u to vrijeme, a to je donošenje tekbira sve dok se imam ne pojavi.

Način obavljanja bajram namaza

Kada nastupi vrijeme bajrama, imam će stati ispred džemata i klanjati sa njima dva rekata. Prije namaza se ne uči ni ezan, ni ikamet.¹⁰⁰

Na prvom rekatu će donijeti sedam ili devet tekbira, računajući u taj broj i početni tekbir¹⁰¹, a na drugom rekatu, kada ustane, donijeće pet tekbira.¹⁰²

namjesnika Mekke izašao iz harema Kabe (za bajram), i zato je autor djela *er-Reudul-murbi* izuzeo časnu Mekku, a možda je mudrost toga, a Allah najbolje zna, to što je pustinja u Mekki nepristupačna, jer se sastoji od planina i dolina, i ljudima je teško da izađu. Zato je bio namaz u samom haremu Ka'be.“ *Eš-Šerhul-mumti*, 5/125. (op. rev.)

¹⁰⁰ Džabir, radijallahu ‘anhu, kaže: „**Klanjao sam sa Poslanikom, sallallahu ‘alejhi ve sellem, bajram namaz više puta, pa je počeo sa namazom prije hutbe bez ezana i bez ikameta.**“ Bilježi Muslim. (op. rev.)

¹⁰¹ Tj. početni tekbir i još šest ili početni tekbir i još osam tekbira. (op. prev.)

¹⁰² Tj. tekbir koji se izgovara pri ustajanju sa sedžde na drugi rekat i još pet tekbira. Imam Ahmed i drugi prenose **da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u bajram namazu izgovarao dvanaest**

Sunnet je da se na prvom rekatu, nakon Fatihe uči sura El-Ea'la, a na drugom sura El-Gašije,¹⁰³ ili na prvom sura Kaf, a na drugom sura El-Kamer.¹⁰⁴

tekbira: sedam tekbira prije učenja (el-Fatihe) na prvom rekatu, i pet tekbira prije učenja (el-Fatihe) na drugom rekatu. Ovaj hadis su vjerodostojnim ocijenili Ahmed ibn Hanbel, Ali ibnul-Medini i Buhari uzevši u obzir sve senede kojima se prenosi i sve slične hadise koji ga podupiru. Ahmed i Malik su zauzeli stav da je sunnet kod bajramskih namaza izgovoriti dvanaest tekbira i to: na prvom rekatu prije učenja šest tekbira ne računajući početni tekbir i pet na drugom rekatu, također prije učenja. Imam Šafija smatra da se uči sedam tekbira na prvom rekatu prije učenja ne računajući početni tekbir, i pet na drugom prije učenja. Ebu Hanife smatraju da je sunnet izgovoriti: tri tekbira na prvom rekatu prije učenja ne računajući početni, i tri tekbira nakon završetka učenja na drugom rekatu nakon učenja. Oni svoje mišljenje temelje na nekim predajama od kojih je i sljedeća: et-Taberani je u *El-Mu'džemul-Kebiru* zabilježio: „**Poslije jacije je Velid poslao nekog čovjeka Abdullahu b. Mesudu, Huzejfi, Ebu Musau el-Ešariju i Ebu Mesudu da ih pita kako se klanja bajram. Odgovor je bio: 'Kada se stane na namaz, izgovoriće se četiri tekbira, a onda proučiti Fatiha i sura. Na drugom rekatu će se izgovoriti četiri tekbira nakon Fatihe i sure.'**“ . Prenosi Kurduš od Abdullaha ibn Mes'uda, **da je na bajram namazu klanjao tako što bi počeo učinivši četiri tekbira, zatim bi učio, zatim bi donio jedan tekbir za ruku', zatim bi na drugom rekatu učio, a nakon toga donio četiri tekbira, s tim da je zadnji bio za odlazak na ruku'**. Bilježi et-Taberani, a el-Hejsemi kaže: „Prenosioci su mu pouzdani.“ *Medžme'uz-zeva'id*, 2/441. Ibn Tejmijje kaže: „Što se tiče tekbira u namazu, muktedija će donijeti tekbira koliko i imam, a većina ashaba i imama (mezheba) su donosili sedam tekbira na prvom a pet na drugom rekatu.“ Vidjeti: *Medžmu'ul-fetava*, 24/220. (op. rev.)

¹⁰³ Bilježe Muslim, Ahmed i drugi sa sahih senedom. (op. rev.)

Nekada treba učiti na jedan način, a nekada na drugi, kako bi se oživio i očuvao sunnet.

Bajramska hutba

Nakon završetka namaza, imam će se okrenut prema ljudima i obratiti im se hutbom. U njoj će izreći hvalu i zahvalu Allahu, te veličati Ga tekbirima.

Savjetovaće ljude da se drže Njegovih propisa i da Mu se pokore, te da se čuvaju grijeha.

Na hutbi kurbanskog bajrama, imam će ljude podsticati da kolju kurbane, pojašnjavati im propise vezane za njih, dok će na hutbi ramazanskog bajrama ljude podsticati na ustrajnost u vjeri i na post šest dana mjeseca ševvala.

Propisi vezani za bajrame

Ako bajram bude na dan džume, džumu ne mora klanjati onaj ko je klanjao bajram, ali je dužan da klanja bajram.¹⁰⁵

¹⁰⁴ Bilježi Muslim. (op. rev.)

¹⁰⁵ Ebu Hurejre prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao: „**U ovom danu su se poklopila dva blagdana (džuma i bajram), pa ko hoće da klanja samo bajram namaz, ne mora klanjati džumu, ali mi ćemo klanjati i džumu.**“ Bilježi Ebu Davud sa sahih senedom. Vidjeti: *Sahihu Ebi Davud*, 4/238-241. (op. rev.)

Kada su u pitanju imam i oni koji nisu klanjali bajram, njima je dužnost da klanjaju džumu.

Ukoliko imam zaboravi jedan od bajramskih tekbira i počne sa učenjem, nije dužan da donese tekbir koji je zaboravio, jer je on sunnet čije vrijeme i mjesto izvršavanja je prošlo.

Kada klanjač donese tekbir podignuće ruke, kao što je to preneseno u obaveznim i dobrovoljnim namazima, ali ne treba dizati ruke kada su u pitanje dodatni tekbiri na dva rekata bajrama i namaza za kišu.¹⁰⁶

¹⁰⁶ Kada je u pitanju dizanje ruku prilikom bajramskih tekbira mimo početnog, po stavu šafija (*Fethu-l-aziz*, 5/51.) i hanbelija (*El-Mugni*, 3/272.), ruke se dižu. Ovo je također i stav imama Malika, dok je zvanični stav malikijskog mezheba da se ruke ne dižu (*Akdu-l-Dževahir*, 1/421.), kao i stav hanefijskog mezheba (*el-Mebsut*, 2/39.). Učenjaci koji smatraju da se ruke dižu pri dodatnim bajramskim tekbirima za to koriste uopštene hadise po pitanju dizanja ruku, poput hadisa od Ibn Omera koji kaže: „**Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je) dizao ruke na svakom rekatu pri svakom tekbiru kojeg bi donio prije ruku’a.**“ Bilježi imam Ahmed sa sahih senedom. Šejh el-Albani kaže: „Kontekst hadisa govori o podizanju ruku u farzovima u kojima nema dodatnih tekbira koji su posebni za bajram namaz, i kontekst ne ide u prilog stavu da je Ibn Omer mislio i na njih.“ Imam Malik je upitan o dizanju ruku pri dodatnim tekbirima, pa je rekao: „**Da, podiži ruke sa svakim tekbirrom, a ništa mi nije preneseno po tom pitanju.**“ Bilježi el-Firjabi, 2/136., sa sahih senedom. Zatim, dokazuju hadisom Va’ila ibn Hudžra koji kaže: „**Podizao je (Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem) ruke pri tekbiru.**“ Bilježi Ahmed sa hasen senedom. Šejh el-Albani kaže: „I za ovaj hadis se može reći isto što i za hadis Ibn Omera prije njega, a to je da on ne ukazuje na dizanje ruku pri dodatnim tekbirima, a Allah najbolje zna.“ Vidjeti: *Irva’ul-galil*, 4/114. Zatim,

Sunnet je da se imam svojom hutbom obrati i ženama, da ih podsjeti na njihove obaveze i na važnost udjeljivanja sadake.

Ko stigne na bajram prije nego što imam preda selam, priključiće se i nakon selama ustati da naklanja dva rekata na način kako se bajram i klanja.

Međutim, ukoliko upotpunosti zakasni na bajram, ne treba da ga naklanjava.¹⁰⁷ Nakon bajram namaza ko želi, može da ode, a ako želi, može da ostane i sasluša hutbu i to mu je bolje.

Propis veličanja Allaha (tekbira) na dan bajrama

Sunnet je da na dan bajrama svi muslimani glasno donose tekbire u svojim kućama, trgovima, putevima, džamijama, i drugim mjestima.¹⁰⁸ Žene neće učiti naglas

vjerodostojno je preneseno od nekih ashaba poput Ibn Omera da su dizali ruke pri tekbirima na dženazi namazu, kao što bilježi Ibn Ebi Šejbe u *Musannefu* (4/434.) što dodaje na težini prethodnim argumentima. (op. rev.)

¹⁰⁷ Kaže šejhul-islam Ibn Tejmije: „Nije pohvalno naklanjavanje bajram namaza onome ko ga propusti, i ovo je stav Ebu Hanife. *El-Ihtijarat*, 82. Kaže šejh Muhammed ibn Salih el-Ušejmin: „Zato što je to namaz na kojem se muslimani okupljaju na određeni način i nije propisano obaviti taj namaz osim na takav način.“ *eš-Šerhul-mumti*, 5/208. (op. rev.)

¹⁰⁸ Jedan od dokaza propisanosti donošenja tekbira na ramazanskom bajramu su Allahove riječi: *U mjesecu ramazanu počelo je objavljivanje Kur'ana, koji je putokaz ljudima i jasan dokaz Pravoga puta i razlikovanja dobra od zla. Ko od vas u tom mjesecu*

ukoliko se nalaze među muškarcima koji im nisu mahrem.

Vrijeme tekbira

1. Tekbiri se, kada je u pitanju ramazanski bajram, trebaju učiti od vremena nastupanja ševvala (uoči bajrama),¹⁰⁹ pa do završetka bajram namaza.¹¹⁰

2. Tekbiri se, kada je u pitanju kurban bajram, treba učiti od prvog dana zul-l-hidždžeta¹¹¹ pa do zalaska Sunca trinaestog dana tog mjesta.¹¹²

bude kod kuće, neka ga u postu provede, a ko se razboli ili se na putu zadesi, neka isti broj dana naposti - Allah želi da vam olakša, a ne da poteškoće imate - da određeni broj dana ispunite, i da Allaha veličate (lī tukebbiru) zato što vam je ukazao na Pravi put, i da zahvalni budete. (el-Bekara, 185.) Ibn Omer i Ebu Hurejre, radijallahu ‘anhu, su izlazili na pijacu tekbirajući, pa bi i prisutni tekbirali sa njima. Bilježi Buhari kao mu’allek (bez seneda) na odlučan način (tj. ne ispoljavajući sumnju u njegovu vjerodostojnost). Za donošenje tekbira za kurban bajram jedan od dokaza je: ...**da bi koristili imali i da bi u određene dane, prilikom klanja kurbanu kojim ih je Allah opskrbio, Njegovo ime spominjali.** (el-Hadždž, 28.) Određeni dani ovdje su prvih deset dana zul-hidždžeta. Vidjeti: *Hašrijetu-Tajjar ve akranihi aler-reudil-murbi*, 3/460-461. (op. rev.)¹⁰⁹ Zato što je Allah veličanje Njega u ajetu o ramazanskom postu nadovezao na završetak određenog broja dana ramazana, a koji biva zalaskom Sunca zadnjeg dana ramazana. Vidjeti: *El-Hašijetu ‘aler-reudil-murbi’ lit-Tajjar ve akranihi*, 3/459. (op. rev.)

¹¹⁰ Šejhul-islam Ibn Tejmije kaže: „Tekbir ramazanskim bajramom počinje od viđenja mlađaka (mjeseća ševvala) a završava se krajem bajram namaza, a to je nakon što imam završi hutbu.“ Vidjeti: *Medžmu’ul-fetava*, 24/221. (op. rev.)

Način učenja tekbira

1. Mogu se tekbiri učiti u parnom broju, kao npr:
Allahu ekber
Allahu ekber,
la ilahe illellahu
vallahu ekber,
Allahu ekber,
*ve lillahi-l-hamd.*¹¹³

¹¹¹ Za donošenje tekbira za kurban bajram jedan od dokaza je: ...***da bi koristili imali i da bi u određene dane, prilikom klanja kurvana kojim ih je Allah opskrbio, Njegovo ime spominjali.*** (el-Hadždž, 28.) Određeni dani ovdje su prvih deset dana zul-hidždžeta. Vidjeti: *Hašrijetu-Tajjar ve akranihi aler-reudil-murbi*, 3/460-461. (op. rev.)

¹¹² Zbog općenitosti Allahovih riječi: ***I spominjite Allaha u određenim danima. A ni onome ko požuri i ostane samo dva dana nije grijeh; a neće se ogriješiti ni onaj koji se dulje zadrži, samo ako se grijeha kloni. I bojte se Allaha i znajte da ćete svi biti pred Njim sakupljeni.*** (el-Bekara, 203.) A određeni dani u ovom ajetu su dani tešrika, tj. boravka na Mini za vrijeme kurban bajrama. Vidjeti: *Hašijetu-Tajjar ve akranihi 'aler-reudil-murbi*, 3/461. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je reka: „Dani tešrika su dani jela, pića i spominjanja Allaha.“ Bilježi Muslim. Ibn Omer je tekbirao za vrijeme dana tešrika u svom šatoru na Mini u svim prilikama. Bilježi Buhari kao mu'allek u odlučnom obliku.

¹¹³ Šejh el-Albani kaže: „Vjerodostojno je preneseno od Ibn Mes'uda parno izgovaranje tekbira tokom dana tešrika (kurban bajrama): *Allahu ekber, Allahu ekber, la ilahe illallah, vallahu ekber, Allahu ekber, ve lillahil-hamd.* Bilježi Ibn Ebi Šejbe i sened mu je sahih. Međutim, na drugom mjestu sa istin senedom bilježi izgovaranje tekbira tri puta. To bilježi i el-Bejheki (3/315.) od Jahje ibn Se'ida, a

2. Mogu se tekbiri učiti u neparnom broju, kao npr:

Allahu ekber
Allahu ekber,
Allahu ekber,
la ilahe illellahu
vallahu ekber,
Allahu ekber,
Allahu ekber
ve lillahi-l-hamd.

3. A može se učiti neparnim u prvom, a parnim brojem u drugom.

Allahu ekber
Allahu ekber,
Allahu ekber,
la ilahe illellahu
vallahu ekber,
Allahu ekber,
ve lillahi-l-hamd.

Nekada može učiti na jedan, a nekada na drugi način, jer nije ograničeno.

Propis igre i zabave za vrijeme bajrama

on od Ebu Bekra el-Hakema ibn Feruha, a on od Ikrima, a on od Ibn Abbasa da je činio tekbir tri puta i sened mu je također sahih.“
Vidjeti: *Irvā'ul-galil*, 3/125. (op. rev.)

Aiša, Allah bio s njom zadovoljan, opisuje nam bajramsku atmosferu u poštovanoj Poslanikovoju, sallallahu alejhi ve sellem, kući: „**Ušao je kod mene Ebu Bekr, a kod mene su bile dvije djevojčice (ensarijke) koje su opjevavale Bu'as¹¹⁴ rekavši: 'Šejtanska pjesma kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem?' Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, okrenuo mu se i reče: 'Ostavi ih, svaki narod ima svoje blagdane, a ovo je naš blagdan.'**”¹¹⁵

Propis zabranjenje igre i zabave

Zabranjen je svaki postupak koji sadrži nešto zabranjeno, ili vodi do zabranjenog, ili vodi do određene ljudske propasti ili se pak njime plaše drugi.

Svaki postupak kojim se ispoljava nešto što je suprotno normalnom, poput ležanja na oštrim predmetima, jedenja stakla i sl., predstavlja vid laži, čarolije (sihra) i kao takav je zabranjen. Muslimanu nije dozvoljeno da ga izučava, niti da njemu druge podučava, a nije mu dozvoljeno ni da ga gleda, jer to predstavlja izlaganje iskušenjima, opasnostima i propasti.

¹¹⁴ Naziv rata između Evsa i Hazredža, tj. ono što je rečeno u njemu od pohvala i pjesama rugalica.

¹¹⁵ Bilježi Buharija, br. 952., i ovo je njegova verzija, i Muslim, br. 892.

Propis čestitanja onome kome je Allah dao određenu blagodat

Pohvalno je čestitati onome koga zadesi određena blagodat, kao npr. da mu se kaže: Neka ti je sretno i radosno ono što ti je Allah dao i podario.

U priči o svome pokajanju Ka'b b. Malik, veli: „**Izajmio sam dva komada odjeće (ogrtača) i obukao ih, te sam krenuo da se nađem sa Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem. U putu su me susretali ljudi i čestitali mi, govoreći: 'Neka ti Allahov oprost bude sretan i radostan.'** Ka'b dalje nastavlja: **'Tako je bilo sve dok nisam ušao u džamiju i vidio Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako sjedi, a oko njega ljude. U tom trenutku je ustao Talha b. Ubejdillah, žureći došao do mene, rukovao se sa mnom i čestitao mi.**“¹¹⁶

Propis novonastalih praznika

Muslimani imaju tri praznika (blagdana), kao što smo to već spomenuli.

Praznici, poput rođendana, nove hidžretske ili gregorijanske godine, noći Isrā i Miradža, petnaesti noći šabana, mevluda Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dan majki, i mnogi drugi praznici koji su zastupljeni među muslimanima, su novonastli i kao takvi se smatraju

¹¹⁶ Bilježi Buharija, br. 4418., i ovo je njegova verzija, i Muslim, br. 2769.

novotarijom. Griješan je svako onaj ko ih obilježava, zastupa, njima poziva, i podržava svojim imetkom i snosi grijeh svih onih koji njegovim uzrokom na bilo koji način obilježavaju takve praznike.

Allah Uzvišeni veli: ***Onoga ko se suprotstavi Poslaniku, a poznat mu je Pravi put, i koji pođe putem koji nije put vjernika, pustićemo da čini šta hoće, i bacićemo ga u Džehennem - a užasno je on boravište!*** (En-Nisa, 115.)

Aiša prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: „**Ko u našu vjeru uvede nešto što nije od nje, odbija mu se.**“¹¹⁷

Propis sudjelovanja na svečanostima

Sudjelovanje na svečanostima povodom svjetskih događaja koji nemaju dodirnih tačaka sa vjerom, poput dana zdravlja, saobraćaja, drveća i sl., može imati dva stanja:

Prvo: Ako se organizuju u određenoj državi pod nazivom *praznik* ili *obilježavanje*, tada nije dozvoljeno učestvovati, jer su praznici muslimana određeni. Isti status imaju i praznici koji su vid oponašanja nevjernika.

Drugo: Dozvoljeno je organizovanje svečanosti kao vid organizacije poslova i djelovanja, te kao vid pomaganja zajednici u onome što je od koristi, poput manifestacije sedmica drveta ili dani čistoće, ili dani

¹¹⁷ Bilježi Buharija, br. 2697., i ovo je njegova verzija, i Muslim, br. 1718.

saobraćaja, i tome slično. Dakle, to je dozvoljeno jer u sebi sadrži određene koristi, ali pod uslovom da ne bude stalno.

Namazi zbog pomračenja Sunca i Mjeseca

El-Husuf je djelimično ili potpuno pomračenje Mjeseca, dok je *El-Kusuf* je djelimično ili potpuno pomračenje Sunca.

Isti izraz se može koristiti za oba značenja, poput toga da se kaže: *hasefeti-š-šemsu* (Sunce se pomračilo) ili: *kesefer-l-kameru* (mjesec se pomračio) i obrnuto.

Razumijevanje znamenja zvanog El-Kusuf

Ova pojava utiče na povećanje čovjekove iskrenosti u odnosu prema Allahu, povećanje vjerovanja, pokornosti, te udaljavanje od grijeha, strah od Njega i pokajanje. Allah Uzvišeni: ***A znakove šaljemo samo da zastrašimo.*** (El-Isra, 59.)

Propis namaza za pomračenje

Namaz za pomračenje Sunca i Mjeseca su pritrđeni sunneti svim muslimanima, bez obzira da li su na putovanju ili ne.¹¹⁸ Ebu Mesud El-Ensari prenosi da je

¹¹⁸ Oni učenjaci koji ovaj namaz smatraju sunnetom dokazuju to hadisom o beduinu kome Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, rekao da mu je Allah propisao pet obaveznih namaza, pa je beduin upitao:

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: „**Doista su Sunce i Mjesec dva znaka od Allahovih znakova. Ne pomračuju se ni zbog čije smrti ili života. Pa kada ih**

„**Da li moram klanjati još neke?**“, a Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je odgovorio: „**Ne, osim ako želiš dobrovoljno.**“ Bilježi Buhari. Također dokazuju hadisom u kojem je Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, podučavao Mu’aza ibn Džebela u šta da poziva stanovnike Jemena kada tamo ode, pa kaže: „**Obavijesti ih da im je Allah propisao pet obaveznih namaza.**“ Bilježi Buhari. Učenjaci koji govore da je vadžib to dokazuju naredbom Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, u hadisu kojeg je naveo autor, a osnova imperativa je obaveznost. U drugom rivajetu stoji: „**Pomračilo se Sunce za vrijeme Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, pa je ustao preplašen bojeći se da nije vrijeme Sudnjeg dana...**“ Bilježi Buhari. Ovi učenjaci odgovaraju na argumente prve skupine rekavši da je Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, spomenuo pet namaza jer se oni svakodnevno ponavljaju na svakom mjestu, dok namazi za pomračenje, tehijjetul-mesdžid i tome slično postaju obavezni onda kada se dese njihovi sebebi, a ono što je uslovljeno dešavanjem nekog sebeba nije isto kao opšti obavezni namaz. Tako ako bi se čovjek zavjetovao da će klanjati dva rekata to bi mu postalo obavezno iako to ne spada u pet obaveznih namaza, već je obavezno zbog toga što se zavjetovao i taj zavjet je uzrok obaveznosti tog namaza. Kaže šejh Muhammed ibn Salih el-Usejmin: „Ovaj stav je veoma jak stav i ne mislim da je dozvoljeno da ljudi vide pomračenje Sunca ili Mjeseca i da ne mare za tim, pa jedan ostaje u svojoj trgovini, drugi na njivi, treći u razonodi. Za takvo nešto postoji bojazan da se spusti kazna na koju nas Allah upozorava ovim pomračenjem. Tako da je stav o obaveznosti jači od stava o pohvalnosti.“ *Eš-Šerhul-mumti*, 5/182. (op. rev.)

vidite, dovite Allahu i klanjajte dok se ne razotkrije.¹¹⁹

Kako saznati vrijeme pomračenja?

Pomračenje Sunca i Mjeseca imaju svoje određene periode, kao što i izlazak Sunca i pojava mladača ima svoje periode. Allah je odredio da pomračenje Sunca biva krajem mjeseca, dok pomračenje mjeseca biva u bijelim danima tj. sredinom mjeseca, kada se pojavljuje pun mjesec. Pomračenje Sunca i Mjeseca je vidljiv događaj, čiju pojavu stručnjaci veoma precizno odrede i u većini slučajeva njihove prognoze su tačne, ali se taj namaz ne obvalja sve dok se ta pojava ne vidi golim okom.

Razlog pomračenja

Pomračenje se javlja iz dva razloga: šerijatskog i prirodno-kosmičkog.

Šerijatski razlog jeste zastraživanje i upozorenje robovima kako bi se pokajali od grijeha, te davanja do znanja da Vladar upravlja svime što je stvoreno. Pomračenje je vrsta upozorenja da, ukoliko se ljudi ne pokaju, mogla bi se desiti kazna i upravo iz tog razloga ljudima je naređeno da prilikom pomračenja čine dovu, obavljaju namaz, daju sadaku, traže oprost.

¹¹⁹ Bilježi Buharija, br. 1041., i Muslim, br. 911., i ovo je njegova verzija.

Prirodno kosmički razlog pomračenja Sunca je to Mjesec bude između Zemlje i Sunca.

Prirodno kosmički razlog pomračenja Mjeseca jeste dospijevanje Zemlje između Sunca i Mjeseca. Mjesec dobiva svjetlost od Sunca, pa kad se Zemlja nađe između Sunca i Mjeseca, on gubi svoju svjetlost. Sunce je kao kandilj, a Mjesec je kao ogledalo koje biva obasjano njegovom svjetlošću, i usmjerava je prema zemlji. Kada Zemlja dospije između Sunca i Mjeseca, Mjesec gubi svjetlost koja je dopirala do njega.

Vrijeme klanjanja Kusuŕ namaza

Ovaj namaz počinje od pojave pomračenja i traje sve dok pomračenje traje.

Način klanjanja ovog namaza

Namaz za pomračenje nema ni ezana, a ni ikameta, ali se na njega poziva riječima koje se izgovaraju jednom ili više puta:

الصَّلَاةُ جَامِعَةٌ

Es-Salatu džami'ah/ Prisustvujte namazu.

Klanja se na sljedeći način:

Imam donosi početni tekbir, uči naglas¹²⁰ Fatihu i nakon nje dugu suru, potom učini ruku' na kojem ostane dugo, a nakon toga se vrati sa ruku'a izgovarajući: *SemiAllahu limen hamideh*. Poslije toga neće učiniti sedždu, nego će ponovo učiti Fatihu i suru koja treba biti malo kraća od prve. Nakon toga će učiniti ruku' na kojem će ostati malo manje vremena nego na prvom ruku'u, a potom će se podignuti sa ruku'a.

Potom će učiniti dvije sedžde na način da jedna bude dulja od druge, a između te dvije sedžde će sjediti. Potom će nakon sedžde ustati i klanjati i drugi rekat na isti način kao i prvi, s tim da ovaj rekat treba biti malo kraći. Na kraju će sjesti na tešehhud, proučiti ono što je propisano i predati selam.

Kakav je propis ako se pomračenje desi u vrijeme obaveznog namaza?

Ako se pomračenje desi u vrijeme obaveznog namaza i ima dovoljno vremena za oba namaza, onda će se prvo klanjati namaz za pomračenje. Ukoliko nema mnogo vremena, dat će se prednost obaveznom namazu.

Ako se pomračenje desi u vrijeme teravije i ima dovoljno vremena, tada treba prvo klanjati namaz za pomračenje, a ako nema vremena da bi se oba namaza obavila, dat će se prednost namazu za pomračenje, jer je

¹²⁰ A'isha, radijallahu 'anha, kaže: „**Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je glasno učio na namazu za pomračenje (Sunca).**“ Muttefekun 'alejh.

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da se što prije obavi namaz prilikom pomračenja.

Način održavanja hutbe prilikom ovog namaza

Sunnet je da se imam nakon ovog namaza obrati ljudima i posavjetuje ih, da ih upozori na pojavu koja se desila, te da im naredi što više učenja dove, tekbira, istigfara i davanja sadake.

Prenosi se od Aiše, radijallahu anha, da je kazala: „**Pomračilo se Sunce u doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa je klanjao. Dugo je stajao na kijamu, pa je otišao na ruku' i ostao dugo, potom se podigao i ostao dugo stojeći, ali manje od prvog stajanja, zatim je otišao na ruku' i ostao dugo, ali manje od prvog ruku'a. Potom je otišao na sedždu, a zatim je ustao i dugo stojao, ali manje od prvog stajanja. Potom je otišao na ruku' i ostao dugo, ali manje od prvog ruku'a. Potom se pridigao i dugo stojao, ali manje od prvog stajanja, potom je otišao na ruku' i ostao dugo, ali manje od prvog ruku'a, potom se pridigao, zatim je učinio sedždu. Zatim se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, okrenuo, a Sunce se već pojavilo, pa je održao govor, Allahu se zahvalio i rekao: 'Doista su Sunce i Mjesec dva znaka od Allahovih znakova. Ne pomračuju se ni zbog čije smrti ili života. Pa kada ih vidite, učite tekbire, dovite Allahu, klanjajte i sadaku dajte. O Muhammedov ummete, Allah je ljubomorniji i više prezire kada**

neko od Njegovih robova i ropkinja počini blud, nego što to prezire neko od vas, kada neko od vaših robova (sluga i sluškinja) učini blud.¹²¹ O ummete Muhammedov, kada biste znali ono što ja znam, malo biste se smijali, a puno biste plakali. Jesam li vam dostavio?!¹²²

Naklanjavanje namaza za pomračenje

1. Na rekat ovog namaza se stiglo ukoliko se stigne na prvi ruku' svakog rekata, a ovaj namaz se ne naklanjava ako mu prođe vrijeme tj. Sunce se pojavi.

2. Ukoliko se Sunce pojavi dok se obavlja namaz, onda će imam upoptuniti namaz do kraja, ali malo brže.

Kada završe sa namazom, a Sunce se još nije pojavilo, tada će mnogo učiti dove, tekbire, udjeljivati sadaku, sve dok se svjetlost Sunca ne pojavi.

¹²¹ Ovim se želi ukazati koliko Allah pezire blud i kolika je kazna za takav postupak. Želilo se upozoriti na opasnost svih grijeha, ali je stavljen akcenat na blud. Posebno spominjanje robova i ropkinja je zbog lijepog odgoja, jer inače ljubomora biva vezana za ženu i porodicu, ali to dvoje nije spomenuto iz razloga što Allah nema žene niti porodice, ali ima robove, pa su iz tog raloga oni i spomenuti. Vidjeti: *Mirkatu-l-mefatih*, od Alija b. Sultana Mule El-Karija, 3/1094. (op. prev.)

¹²² Bilježi Buhari, br. 1044., i Muslim, br. 901., i ovo je njegova verzija.

Namaz za kišu (el-istiska')

Istiska' je posebna dova kojom se od Allaha na određen način traži kiša.

Propis ovog namaza

Namaz za kišu je pritrđeni sunnet koji se može klanjati u bilo koje doba, osim u vrijeme kada je zabranjeno klanjati.¹²³

Najbolje je da se klanja kada se Sunce podigne za jedno koplje, tj. otprilike petnaest minuta nakon izlaska.

Mudrost propisivanja ovog namaza

Kada zemlja postane suha i kiša nikako ne pada, propisano je klanjati namaz za kišu.

Imam je taj koji treba odrediti vrijeme klanjanja ovog namaza koji bi trebalo klanjati u pustinji (van naseljenog dijela). Svi muslimani tog prostora (muškaci, žene i djeca) bi trebali prisustvovati ovom namazu i

¹²³ Autor je prethodno odabrao mišljenje dozvoljenosti klanjanja u vremenima zabrane uz izuzimanje namaza za kišu. To je obrazložio riječima: „Ako bi vrijeme određenog namaza prošlo ukoliko bi se on odgodio nakon nastupanja njegovog povoda, onda ga je propisano klanjati u vrijeme zabrane, poput namaza prilikom pomračenja, tehijetu-l-mesdžid i slično. Ukoliko pak vrijeme određenog namaza ne bi prošlo, onda takav namaz nije propisano klanjati u vrijeme zabrane, poput namaza za kišu.“ (op. rev.)

krenuti da ga izvrše veoma ponizno, skrušeno i puni strahopoštovanja prema Allahu.

Dozvoljeno je ovaj namaz klanjati i u džamijama ako je vani veoma hladno, ako je jak vjetar i sl.

Traženje kiše ima svoje vrste:

Najbolji i najpotpuniji vid ovog ibadeta jeste kroz obavljanje namaza za kišu u džematu. Također se može obaviti i na način da se prouči dova za kišu prilikom džumanske hutbe, ili putem dove i traženja oprosta mimo namaza i hutbe.

Vrijeme hutbe

Sunnet je da imam održi hutbu prije namaza za kišu, a nije problematično ni da se održi poslije namaza.

Abbad b. Temim prenosi od svoga amidže da je kazao: „**Vidio sam Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je izašao da obavi namaz za kišu. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je okrenuo leđa ljudima, okrenuo prema Kibli i učio dovu, zatim je izvrnuo svoju odjeću i klanjao dva rekata namaza, učeći na njima naglas.**”¹²⁴

Aiša veli: „**Kada je obasjalo Sunce, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je izišao i sjeo na minber, izgovorio nekoliko tekbira i zahvalio**

¹²⁴ Bilježi Buharija, br. 1025., i ovo je njeova verzija, i Muslim, br. 894.

Uzvišenom Allahu, a onda rekao: 'Požalili ste se na sušu...' Zatim je sišao i klanjao dva rekata.¹²⁵

Način hutbe prilikom namaza za kišu

Imam treba da prije namaza stojeći održi hutbu na kojoj će se zahvaliti Allahu, veličati Ga, od Njega tražiti oprost. A zatim kazati ono što je preneseno u sunnetu, a to su riječi: 'Žalili ste se na sušu kod vaših kuća, a Allah vam je naredio da Ga dozivate i obećao vam da će vam se odazvati.' Potom je rekao: **El-Hamdu lillahi Rabbi-l-'alemin, Er-Rahmannir-Rahim, meliki jevmiddin, la ilahe illallahu jef'alu ma jurid. Allahumme entellahu la ilahe illa ente-l-ganijju ve nahnu-l-fukarau. Enzil alejne-l-gajse vedž'al ma enzelte lena kuvveten ve belagan ila hinin.**

Hvala Allahu Gospodaru svjetova, Milostivom, Svemilosnom, Vladaru Sudnjega dana, nema boga osim Allaha, On radi što hoće. Allahu moj, Ti si Allah, nema boga osim Tebe, Ti si bogat, a mi siromašni, pošalji na nas kišu i učini ono što na nas pošalješ snagom i dovoljnim za neko vrijeme.'¹²⁶

اللَّهُمَّ اغْنِنَا، اللَّهُمَّ اغْنِنَا، اللَّهُمَّ اغْنِنَا

**Allahumme egisna, Allahumme egisna,
Allahumme egisna.**

¹²⁵ Hadis je dobar, a bilježi ga Ebu Davud, br. 1173.

¹²⁶ Hadis je dobar, a bilježi ga Ebu Davud, br. 1173.

Allahu moj, otkloni od nas nedaću spuštanjem kiše, Allahu moj, otkloni od nas nedaću spuštanjem kiše, Allahu moj, otkloni od nas nedaću spuštanjem kiše.¹²⁷

اللَّهُمَّ اسْقِنَا، اللَّهُمَّ اسْقِنَا، اللَّهُمَّ اسْقِنَا

Allahumme-skina, Allahumme-skina,
Allahumme-skina.

Allahu, napoj nas, napoj nas, napoj nas.¹²⁸

اللَّهُمَّ اسْقِنَا غَيْثًا مُغِيثًا، مَرِيئًا مَرِيئًا، نَافِعًا غَيْرَ ضَارٍّ،
عَاجِلًا غَيْرَ آجِلٍ

Allahumme-skina gajsen mugisen merien meri'an nafi'an gajre darrin 'adžilen gajre adžilin.

Allahu, spusti nam kišu koja olakšava, koja je prijatna, plodna i korisna, koja neće proizvesti štetu, i spusti je odmah bez odgađanja.¹²⁹

اللَّهُمَّ اسْقِ عِبَادَكَ، وَبِهَائِمَكَ، وَأَنْشُرْ رَحْمَتَكَ، وَأُخِي
بَلَدَكَ الْمَيِّتَ

Allahumme-ski ibadeke ve behaimeke venšur rahmeteke ve ahji beledeke-l-mejjite.

¹²⁷ Bilježi Buharija, br. 1014., i Muslim, br. 897.

¹²⁸ Bilježi Buharija, br. 1013.

¹²⁹ Hadis je ispravan, a bilježi ga Ebu Davud, br. 1169.

**Allahu, napoj Svoje robove i stoku.
Rasprostrani Tvoju milost i oživi Tvoj zamrli grad.¹³⁰**

Sunnet je da prilikom ove dove i imam i ljudi podignu ruke, te da aminaju na dovu tokom hutbe.

Šta se uči kada Allah spusti kišu?

1. Kiša je, prije nego je spuštена, nedavno bila kod svoga Gospodara. Sunnet je da se prilikom spuštanja kiše podigne odjeća kako bi dio tijela pokisao. Tom prilikom se uči dova:

اللَّهُمَّ صَيِّبًا نَافِعًا

Allahumme sajjiben nafi'an.

Allahu, učini kišu obilnom i korisnom.¹³¹

2. Nakon kiše treba reći:

مُطِرْنَا بِفَضْلِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ

Mutirna bi fadlillahi ve rahmetihi.

Allahovom milošću i dobrotom kiša nam je podarena.¹³²

3. Kada kiša mnogo pada i bojimo se štete, treba proučiti:

¹³⁰ Hdis je dobar, a bilježi ga Malik u djelu *El-Muvetta'*, br. 449., i Ebu Davud, br. 1176., i ovo je njegova verzija.

¹³¹ Bilježi Buharija, br. 1032.

¹³² Bilježi Buharija, br. 1038., i Muslim, br. 71.

اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا، اللَّهُمَّ عَلَى الْآكَامِ وَالْجِبَالِ وَالظَّرَابِ،
وَبُطُونِ الْأَوْدِيَةِ، وَمَنَابِتِ الشَّجَرِ.

Allahumme havalejna ve la ‘alejna. Allahumme 'ale-l-akami ve-l-džibali ve-z-zirabi ve butuni-l-evdijeti ve menabiti-š-šedžeri.

Allahu moj, spusti kišu oko nas, a ne na nas. O Allahu, na brežuljke, na brda i na kršovite stijene, u utrobe dolina i korijene drveća.¹³³

Šta raditi nakon hutbe?

Kada imam završi sa hutbom, okrenuće se prema Kibli i učiti dove. Nakon toga će izvrnuti odjeću, tako da ono što je bilo na desnoj strani, bude na lijevoj, a ljudi će podignuti ruke i učiti dove. Potom će imam predvoditi namaz za kišu.

Način klanjanja namaza za kišu

Imam će stati naprijed i predvoditi ljude klanjajući dva rekata koji nemaju ni ezana, a ni ikameta. Na početku će donijeti sedam tekbira, računajući i početni tekbir, a zatim će naglas proučiti Fatihu i jednu suru. Učiniće ruku' i dvije sedžde, a zatim će ustati na drugi rekat i donijeti pet tekbira mimo tekbira kojeg donosi kada ustaje. Opet

¹³³ Bilježi Buharija, br. 1013., i ovo je njegova verzija, i Muslim, br. 897.

će nakon tekbira naglas učiti Fatihu i suru.¹³⁴ Na kraju će sjesti na tešehhud, proučiti šta je propisano i predati selam.

Duha namaz

Duha namaz je sunnet, sastoji se od najmanje dva rekata, a nema granice kada je u pitanju najveći broj.

Vrijeme duha namaza

Vrijeme klanjanja duha namaza počinje kada se Sunce podigne za jedno koplje, tj. otprilike petnaest minuta nakon izlaska i traje sve do pred njegov zenit.

Ovaj namaz je najbolje klanjati u vrijeme kada se pojavi velika vrućina, kada se devini papci počnu pržiti na pregrijanom tlu.

Vrijednost duha namaza

Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: „**Moj prijatelj (Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem), mi savjetovao troje: da**

¹³⁴ Način klanjanja ovog namaza je isti kao i način klanjanja bajram namaza, pa se zato treba vratiti na poglavlje o bajram namazu. Ibn Abbas, radijallahu ‘anhu, kaže: „...**i klanjao je dva rekata kao što klanja bajram namaz.**“ Bilježe Ibn Huzejme, Ibn Madže, Ahmed i drugi sa sahih senedom. (op. rev.)

postim tri dana u svakom mjestu, da klanjam dva rekata duha namaza, i da klanjam vitar namaz prije nego što zaspim.¹³⁵

Ebu Zerr prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: „**Vi ste dužni da svaki dan za svaki svoj zglob date sadaku. Svako slavljenje Allaha (izgovaranjem *subhanallah*) je sadaka, svako izricanje hvale Allahu (izgovaranjem *elhamdulillah*) je sadaka, svako izgovaranje riječi *la ilahe illellah* je sadaka, svako veličanje Allaha (izgovaranjem *Allahu ekber*) je sadaka, naređivanje dobra i zabranjivanje zla je sadaka. Sve to nadomještaju dva rekata duha namaza.**“¹³⁶

Od Zejda b. Erkama se prenosi da je vidio neke ljude kako klanjaju duha namaz, pa je kazao: „**Trebali su znati da je ovaj namaz bolje klanjati u drugo vrijeme, jer Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Namaz Allahu odanih robova je kada se počnu pržiti devini papci na pregrijanom tlu.**“¹³⁷

Istihara namaz

El-istihara je traženje od Allaha onoga što je bolje između dvije obavezne ili pohvalne opcije koje su

¹³⁵ Bilježi Buharija, br. 1981., i ovo je njegova verzija, i Muslim, br. 721.

¹³⁶ Bilježi Muslim, br. 720.

¹³⁷ Bilježi Muslim, br. 748.

nespojive i traženje onoga što je bolje od dvije dozvoljene stvari čija nam korist nije baš poznata.

Propis istihare

Istihara je sunnet, a sastoji se od dva rekata na kojim se nakon Fatihe uči ono što nam je lahko iz Kur'ana.

Dova prilikom istihare se može učiti i prije i poslije selama, ali je prije selama bolje.

Ovaj namaz je dozvoljeno obavljati više puta u različitim vremenskim periodima. Nakon istihare će se, ako joj je pristupio bez rastrojenosti opredijeliti za ono što njegovim grudima (srcu) bude lakše i draže.

Istihara se klanja kada čovjek želi da uradi nešto što nije zabranjeno ili pokuđeno. Nije se pokajao onaj ko klanja istiharu i ko se posavjetuje sa nekim. Istiharu treba obaviti prije savjetovanja, pa ako se ne mogne odlučiti, onda treba da se posavjetuje.

Allah Uzvišeni veli: ***I dogovaraj se sa njima, a kada se odlučiš, onda se pouzdaj u Allaha, jer Allah zaista voli one koji se uzdaju u Njega.*** (Ali Imran, 159.)

Način obavljanja istihare

Džabir veli: „**Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nas je podučavao istihari kao što nas je podučavao surama iz Kur'ana. Govorio bi: 'Kada**

neko od vas želi da uradi nešto, neka klanja dva rekata, mimo obaveznih namaza, a zatim neka kaže:
 اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ،
 فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ، وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ، وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ، اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ
 أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي - (عَاجِلُ أَمْرِي
 وَأَجَلِهِ) - فَاقْدُرْهُ لِي. وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي
 وَعَاقِبَةِ أَمْرِي - (عَاجِلُ أَمْرِي وَأَجَلِهِ) - فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْنِي عَنْهُ،
 وَاقْدِرْ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ، ثُمَّ رَضِنِي بِهِ.

Allāhumme innī estehīruke bi 'ilmike ve estakdiruke bi kudretike, ve ese'luke min fadlike-l-azīmi, fe inneke takdiru ve la akdiru, ve ta'lemu ve la e'alemu, ve ente 'allāmu-l-gujūbi. Allāhumme in kunte ta'lemu enne hazel-emre hajrun lī fī dīnī ve me'ašī ve 'ākibeti emrī ('ādžili emri ev 'ādžilihi) fakdurhu lī. Ve in kunte ta'lemu enne haze-l-emre šerrun lī fī dīnī ve me'ašī ve 'ākibeti emrī ('ādžili emri ev 'ādžilihi) fasrifhu 'annī vasrifnī 'anhu vakdur lijel-hajre hajsu kāne summe raddinī bih.

O Allahu, od Tebe tražim dobro Tvojim znanjem i odredi mi ga Tvojom moći. Podari mi nešto od Tvoje velike dobrote, jer Ti sve možeš, a ja ne mogu; Ti sve znaš, a ja ne znam! Ti si Poznavalac skrivenih tajni. Allahu moj, ako je, prema Tvome znanju, ova stvar dobra za mene, moju vjeru, za moju sadašnjost i budućnost, (ili je rekao: za mene na dunjaluku i ahiretu), onda mi omogući da se dogodi. A ako je, pak, prema Tvome znanju ova stvar loša za mene, za vjeru moju, za moju sadašnjost i budućnost, (ili je rekao: 'za mene na dunjaluku i ahiretu'), onda

je otkloni od mene, odvrati mene od nje, i odredi dobro za mene gdje god se nalazilo i učini da budem zadovoljan Tvojom odredbom!”

A zatim treba spomenuti potrebu koju čovjek ima.¹³⁸

¹³⁸ Bilježi Buharija, br. 6382.